ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن ماتېماتىكا دەرسلىك

ماتېماتىكا

4 ـ قىسىم

(بىر مەۋسۇملۇق ئوقۇشلۇق)

ئىسلام ئاۋازى نەشرىياتى

ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن ماتېماتىكا دەرسلىك

ماتېماتىكا

4 ـ قىسىم

ئىسلام ئاۋازى نەشرىياتى

مۇندەرىجە

قالدۇقلۇق بۆلۈش 2

مىڭ ئىچىدىكى سانلار بىلەن تونۇشۇش 8

مىڭ ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش ۋە ئېلىش 22

يۆنىلىش 37

10 مىڭ ئىچىدىكى سانلار بىلەن تونۇشۇش 44

10 مىڭ ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش ۋە ئېلىش 56

كۆپ خانىلىق ساننى بىر خانىلىق سانغا كۆپەيتىش 63

كىلومېتىر 77

قالدۇقلۇق بۆلۈش

1

18 تال شارنىڭ ھەر 3 تېلىنى
بىر گۇرۇپپا قىلىپ بۆلسەك،
قانچە گۇرۇپپا بولىدۇ؟

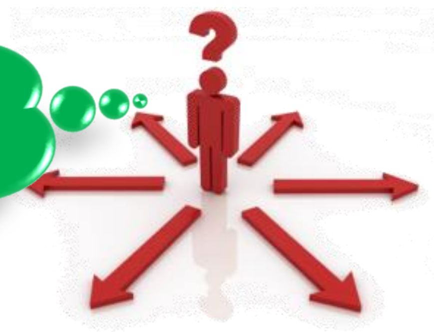

تىك شەكىلدە
ئىشلىسەك مۇنداق
بولىدۇ:

$18 \div 3 = 6$

بۆلۈنمە 6

بۆلۈنگۈچى 18 — بۆلگۈچى 3

$$
\begin{array}{r|l}
 & 6 \\
\hline
3 & 18 \\
 & 18 \\
\hline
 & 0
\end{array}
$$

18 ← 6 بىلەن 3 نىڭ كۆپەيتمىسى

جاۋابى: 6 گۇرۇپپىغا بۆلۈنىدۇ.

ئالدىنقى قىسىم كىتابتا ئۆگىنىپ ئۆتكەن
تىك شەكىلدە بۆلۈشنى ئۇنتۇپ قالمىغانسىز؟

يۇقىرىقى 18 شارنى 4 گۇرۇپپىغا بۆلسەك، ھەربىر گۇرۇپپىغا قانچىدىن تېگىدۇ؟

تىك شەكىلدە ئىشلەپ باقايلى:

18 ÷ 4 = 4 (تال) … 2 (تال)

```
      4
   ┌─────
 4 │ 1  8
     1  6
   ──────
        2
```

ھەربىر گۇرۇپپىغا 4 تال شاردىن تېگىپ يەنە 2 تال ئېشىپ قالىدۇ.

قالدۇق سان

نېمىنى ھېس قىلدىڭىز؟

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

كاتەكچە ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

44 ÷ 6 = ☐ … ☐

```
      ☐
   ┌─────
 6 │ 4  4
     ☐  ☐
   ──────
        ☐
```

75 ÷ 8 = ☐ … ☐

```
      ☐
   ┌─────
 8 │ 7  5
     ☐  ☐
   ──────
        ☐
```

2

ئەگەر ئالدىنقى مەسىلىدىكى شارلارنىڭ سانى 19 تال بولۇپ، ھەر 3 تېلىنى بىر گۇرۇپپا قىلىپ بۆلسەك، قانچە گۇرۇپپىغا بۆلۈنۈپ يەنە قانچىسى ئېشىپ قالىدۇ؟ ئەگەر 20 تال، 21 تال، …، 26 تال، 27 تال بولسىچۇ؟

18 ÷ 3 = 6 (گۇرۇپپا)
19 ÷ 3 = 6 (گۇرۇپپا) … 1(تال)
20 ÷ 3 = 6 (گۇرۇپپا) … 2(تال)
21 ÷ 3 = 7 (گۇرۇپپا)
22 ÷ 3 = 7 (گۇرۇپپا) … 1(تال)
23 ÷ 3 = 7 (گۇرۇپپا) … 2(تال)
24 ÷ 3 = 8 (گۇرۇپپا)

تەكشۈرۈپ بېقىڭ، بۆلگۈچى بىلەن قالدۇق ساندىن قايسىسى چوڭ بولىدۇ؟

بۆلگۈچى ◯ قالدۇق سان

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى خاتىرە دەپتەرلەرنىڭ ھەر 3 دانىسىنى بىر گۇرۇپپا قىلىپ تىزساق قانچە گۇرۇپپىغا تىزغىلى بولىدۇ؟ يەنە قانچىسى ئېشىپ قالىدۇ؟

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى ھېسابلاش ئىپادىلىرى توغرىمۇ؟ خاتا بولسا تۈزىتىڭ.

```
      8
5 | 4   3
    4   0
    -----
        3
```

```
      7
3 | 2   8
    2   1
    -----
        7
```

```
      8
4 | 3   6
    3   2
    -----
        4
```

2. 23 تال ئالما بار.

بىرىنچى خىل قاچىلاش ئۇسۇلى:

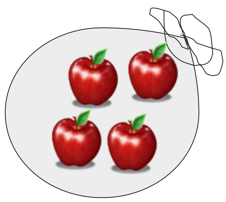

ئىككىنچى خىل قاچىلاش ئۇسۇلى:

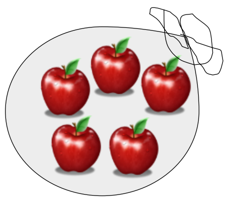

ئۈچىنچى خىل قاچىلاش ئۇسۇلى:

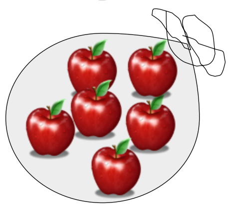

ئويلاپ بېقىڭ، ھەربىر قاچىلاش ئۇسۇلىدا قانچە خالتىغا قاچىلىنىپ، يەنە قانچە تال ئالما ئېشىپ قالىدۇ؟ ھەربىر قاچىلاش ئۇسۇلىنىڭ ھېسابلاش ئىپادىسىنى تۈزەلەمسىز؟

3. تۆۋەندىكىلەرنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە ھېسابلاڭ:

$8\overline{)46}$	$9\overline{)73}$	$7\overline{)62}$	$5\overline{)26}$	$4\overline{)37}$
$5\overline{)47}$	$8\overline{)66}$	$8\overline{)32}$	$3\overline{)23}$	$6\overline{)43}$

4. تۆۋەندىكى بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ:

$8 \div 7 =$ ___ ... ___

$11 \div 2 =$ ___ ... ___

$56 \div 6 =$ ___ ... ___

$28 \div 3 =$ ___ ... ___

$66 \div 7 =$ ___ ... ___

$41 \div 5 =$ ___ ... ___

$37 \div 4 =$ ___ ... ___

$73 \div 9 =$ ___ ... ___

5. تۆۋەندىكى دۈگىلەكلەرنىڭ ئىچىگە ئەڭ چوڭ بولغاندا قانچىنى تولدۇرالايسىز؟

( ) $\times 5 < 28$ ( ) $\times 7 < 65$ ( ) $\times 8 < 59$

( ) $\times 6 < 47$ ( ) $\times 3 < 26$ ( ) $\times 2 < 15$

6. تۆۋەندىكى كارتىلارنى مۇۋاپىق قەغەز سومكىغا قاچىلاڭ:

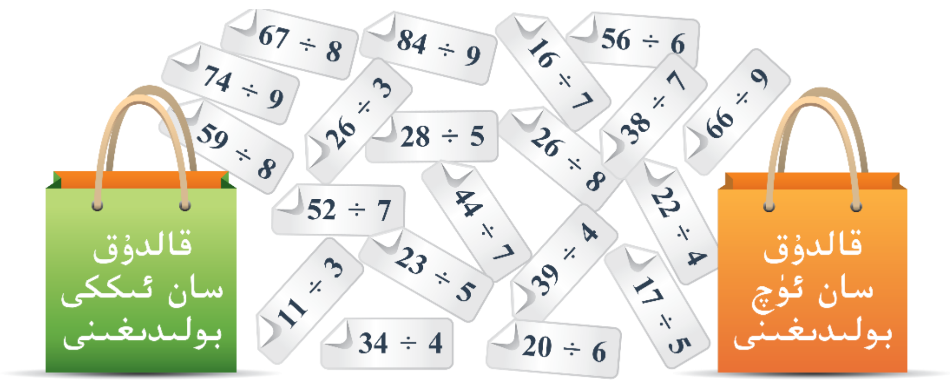

7 .

1

65 نى 7 گە بۆلسەك، بۆلۈنمە ___، قالدۇق سان ___.

2

30÷4=□...□

3

6 ⟌ 4 6 → □ ; □ □ ; □

8. سوئالغا جاۋاب بېرىڭ.

(1)

بىر مەدرىستىكى 58 ئوقۇغۇچىنى يەتتە سىنىپقا تەڭ بۆلسەك، ھەربىر سىنىپقا قانچە ئوقۇغۇچىدىن بۆلۈنۈپ، يەنە قانچە ئوقۇغۇچى ئېشىپ قالىدۇ؟

(2)*

جەمئىي توققۇز رەتلىك، ھەربىر رېتىدە يەتتە كىشىلىك ئورۇن بولغان سىنىپتا مۇئەللىم يىغىن ئاچماقچى بولدى. ئەڭ ئاخىرقى رەتتە 4 ئوقۇغۇچى ئولتۇرغان بولسا، يىغىنغا جەمئىي قانچە ئوقۇغۇچى قاتناشتى؟

مىڭ ئىچىدىكى سانلار بىلەن تونۇشۇش

1

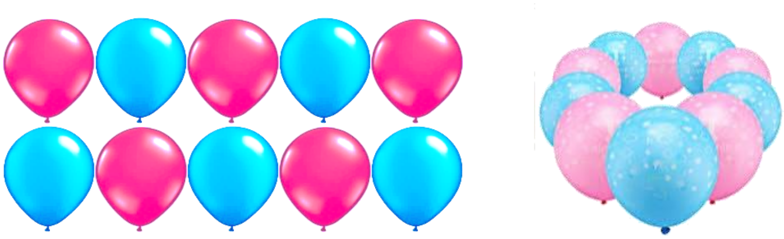

بىردىن ـ بىردىن سانىغاندا، ئون دانە شار ئون بولىدۇ.

ئوندىن ـ ئوندىن سانىغاندا، ئون دانە ئون (   ) بولىدۇ.

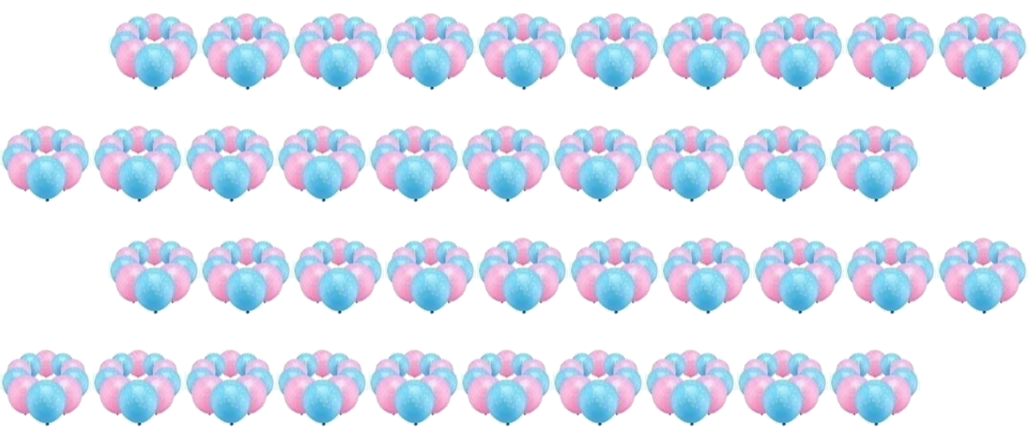

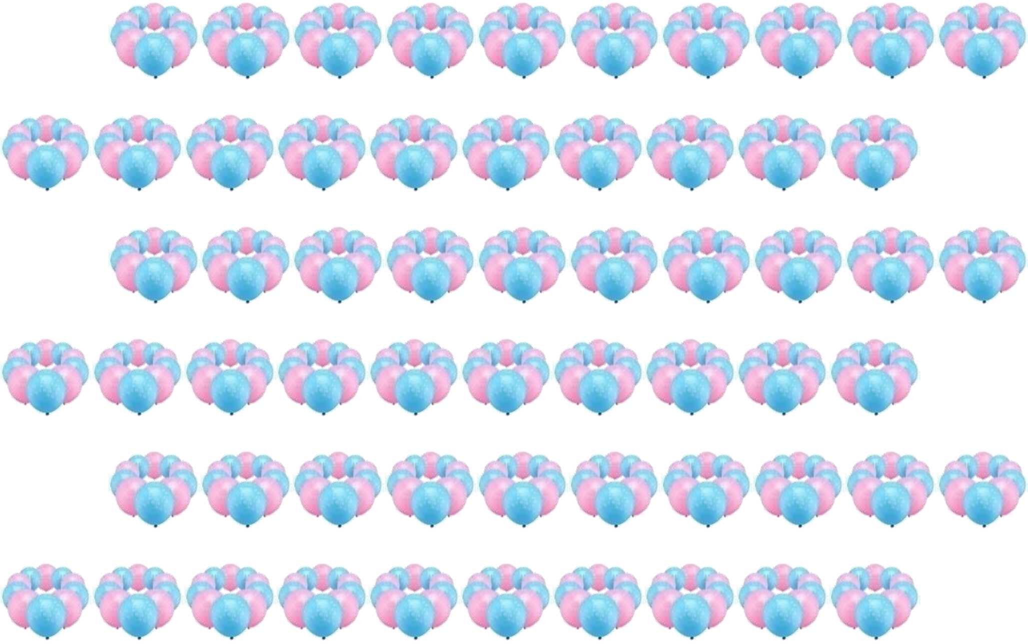

يۈزدىن ـ يۈزدىن سانىغاندا، ئون دانە يۈز (   ) بولىدۇ.

مىڭ ئىچىدىكى سانلارنى سانلار تەرتىپ جەدۋىلىدە ئىپادىلەپ باقايلى.

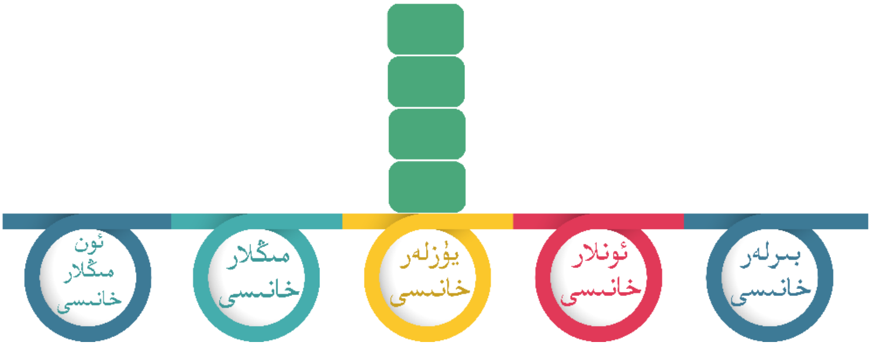

يېزىلىشى: 4 0 0

ئوقۇلۇشى: تۆت يۈز

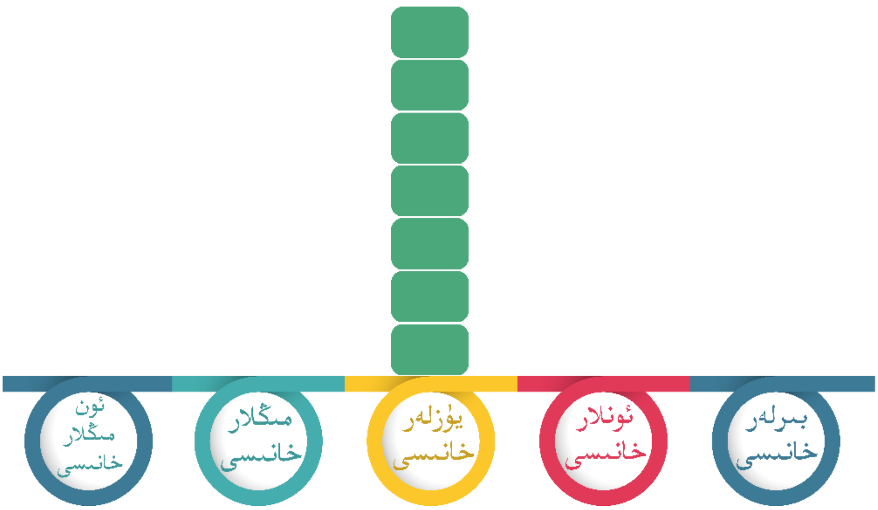

يېزىلىشى: 7 0 0

ئوقۇلۇشى: يەتتە يۈز

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى سانلارنىڭ ئوقۇلۇشى ياكى يېزىلىشىنى يېزىڭ:

500 ئوقۇلۇشى:

توققۇز يۈز يېزىلىشى:

300 ئوقۇلۇشى:

ئالتە يۈز يېزىلىشى:

2

مىڭ ئىچىدىكى پارچە سانلار قانداق ئوقۇلىدۇ؟ سانلار تەرتىپ جەدۋىلىدە ئىپادىلىنىشى قانداق بولىدۇ؟

يۈز ئىچىدىكى سانلارنى ساناشقا ئوخشاش ساناشقا بولىدۇ. مەسىلەن: 128، 129، 130، 131 ...145 دېگەندەك.

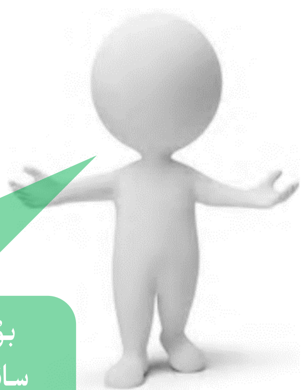

بۇمۇ بىز ئىلگىرى ئۆگىنىپ ئۆتكەن 100 ئىچىدىكى سانلارنىڭ تەرتىپىگە ئوخشاش، ھەربىر خانىدىكى سان شۇ خانىدىكى قىممىتىنى ئىپادىلەيدۇ.

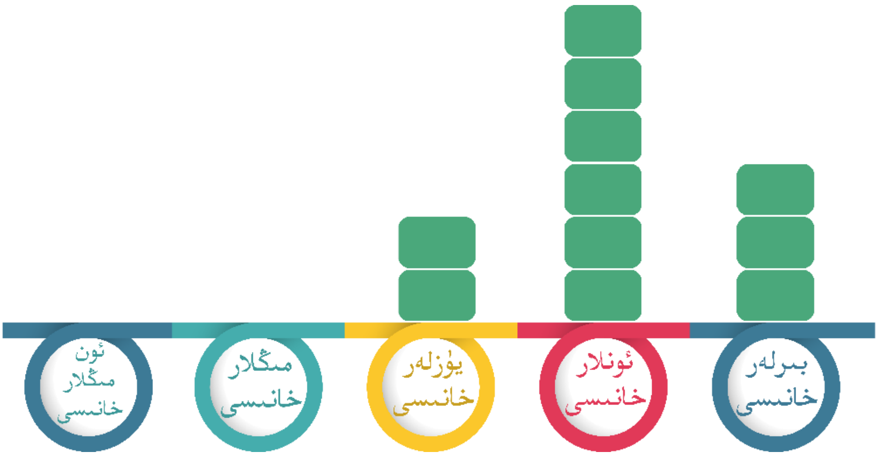

يېزىلىشى: 2 6 3

ئوقۇلۇشى: ئىككى يۈز ئاتمىش ئۈچ

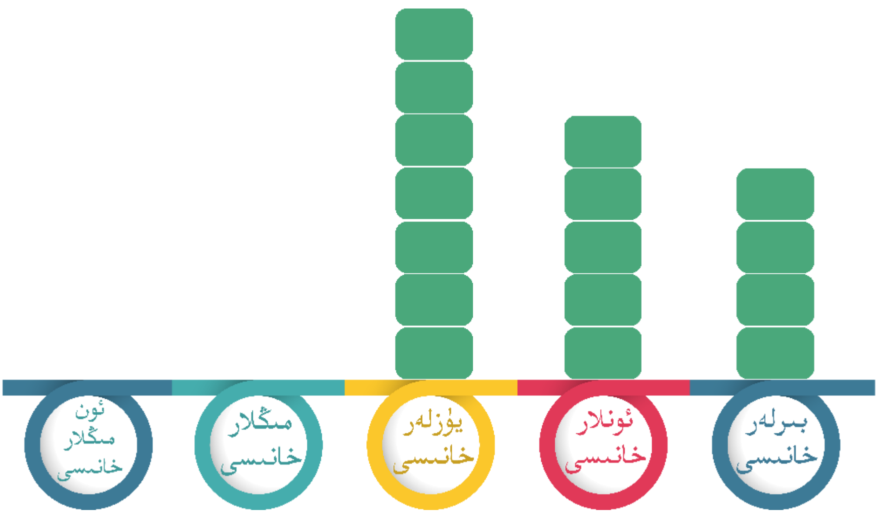

يېزىلىشى: 7 5 4

ئوقۇلۇشى: يەتتە يۈز ئەللىك تۆت

190، 408 دېگەنگە ئوخشاش نۆل ئارىلىشىپ كەلگەن سانلارنىڭ يېزىلىشى ۋە ئوقۇلۇشى:

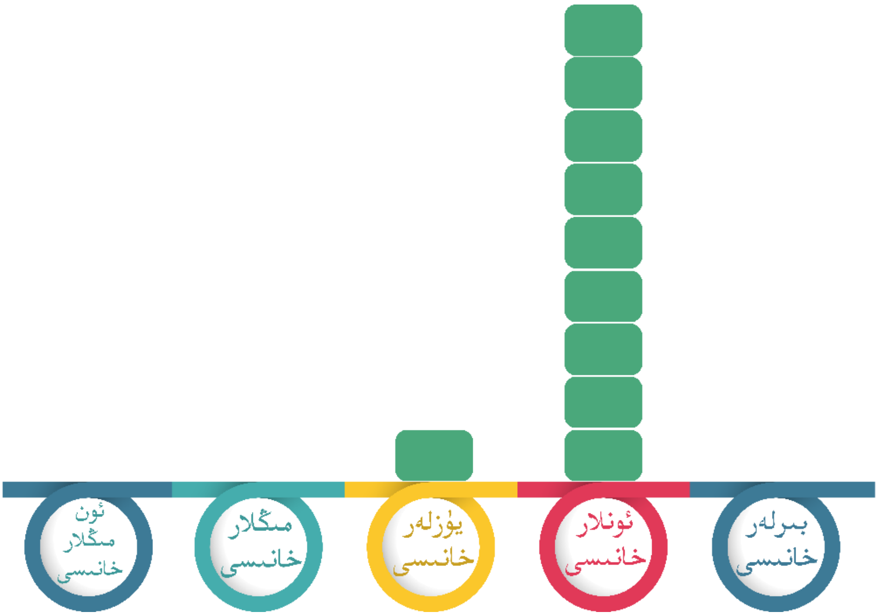

يېزىلىشى: 1 9 0

ئوقۇلۇشى: بىر يۈز توقسان

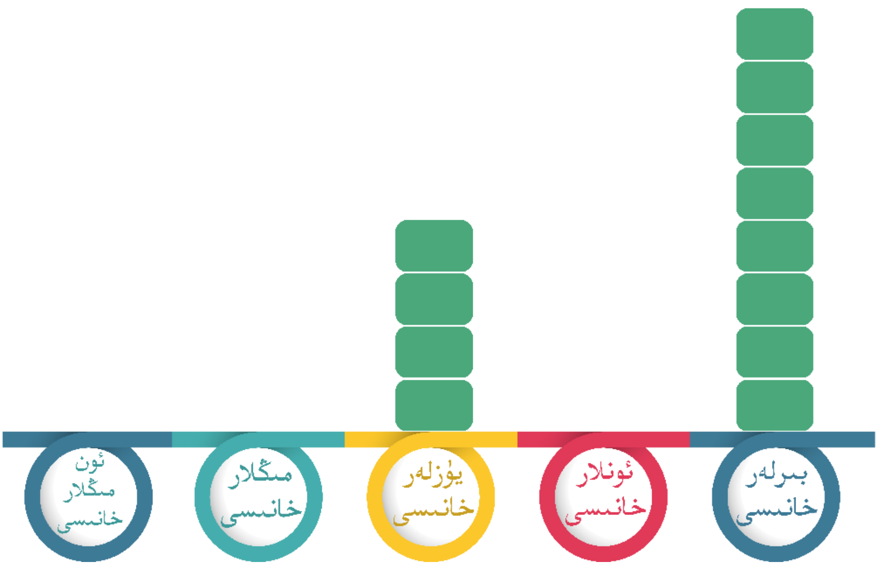

يېزىلىشى: 4 0 8

ئوقۇلۇشى: تۆت يۈز سەككىز

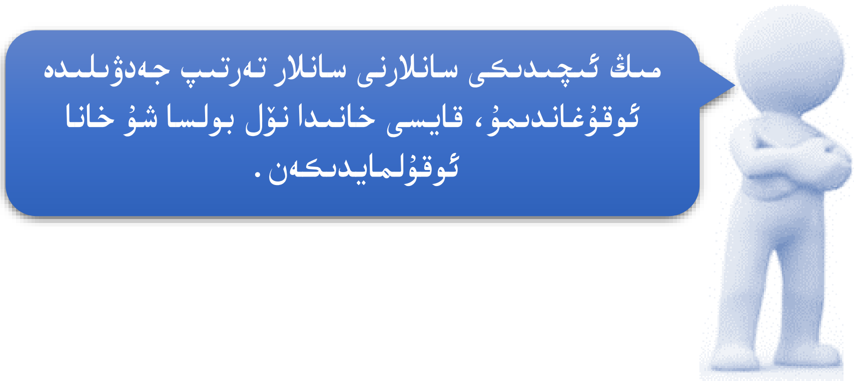

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تەلەپكە ئاساسەن ساناپ بېقىڭ.

(1) بىر يۈز توقسان يەتتىدىن ئىككى يۈز بەشكىچە ساناڭ.

(2) توققۇز يۈز سەكسەن بەشتىن مىڭغىچە ساناڭ.

(3) بەش يۈز يەتمىش يەتتىدىن ئالتە يۈز ئون تۆتكىچە ساناڭ.

(4) ئۈچ يۈز ئوتتۇز بەشتىن ئۈچ يۈز ئەللىك بەشكىچە ساناڭ.

526 بۇ سان قانچە دانە يۈز، قانچە دانە ئون، قانچە دانە بىردىن تۈزۈلگەن؟

947 بۇ سان قانچە دانە يۈز، قانچە دانە ئون، قانچە دانە بىردىن تۈزۈلگەن؟

2. تۆۋەندىكىلەرنى سانچىلاپ يېزىڭ:

توققۇز يۈز يەتمىش بىر: ______ ئۈچ يۈز ئون يەتتە: ______

ئالتە يۈز بەش: ______ بەش يۈز بىر: ______

يەتتە يۈز: ______ سەككىز يۈز يىگىرمە بەش: ______

بىر يۈز ئون ئالتە: ______ توققۇز يۈز توقسان توققۇز: ______

3

سايباغ رايونىدا 286 تۈپ قارىغاي دەرىخى، 347 تۈپ سۆگەت دەرىخى بولسا، بۇ رايوندا قايسى دەرەخنىڭ سانى كۆپ؟

347 بولسا 300 گە قارىغاندا چوڭ، 286 بولسا 300 دىن كىچىك بولغانلىقى ئۈچۈن، 286 دىن 347 چوڭ بولىدۇ. دېمەك سۆگەتنىڭ سانى كۆپ.

347 نىڭ يۈزلەر خانىسىدا 3 بار، 286 نىڭ يۈزلەر خانىسىدا 2 بار، 3 > 2 بولغانلىقى ئۈچۈن، 286 > 347 بولىدۇ. دېمەك سۆگەتنىڭ سانى كۆپ.

سانلار تەرتىپ جەدۋىلىدىكى سانلارنى سېلىشتۇرۇپ باقايلى:

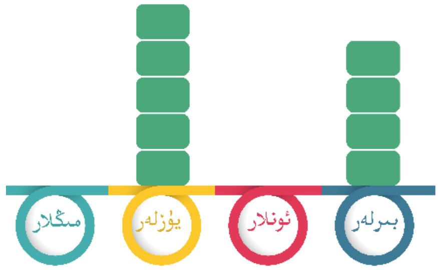

5 0 4

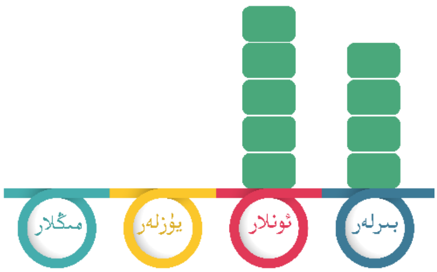

5 4 < 5 0 4

ئەلۋەتتە ئىككى خانىلىق
ساندىن ئۈچ خانىلىق سان
چوڭ بولىدۇ - دە!

3 5 9

4 1 6 > 3 5 9

خانا سانى تەڭ بولسا ئەڭ يۇقىرى خانىسىدىن باشلاپ
سېلىشتۇرىمىز. قايسى ساننىڭ يۈزلەر خانىسى چوڭ
بولسا شۇ سان چوڭ بولىدۇ. مەسىلەن ، 359 < 416.

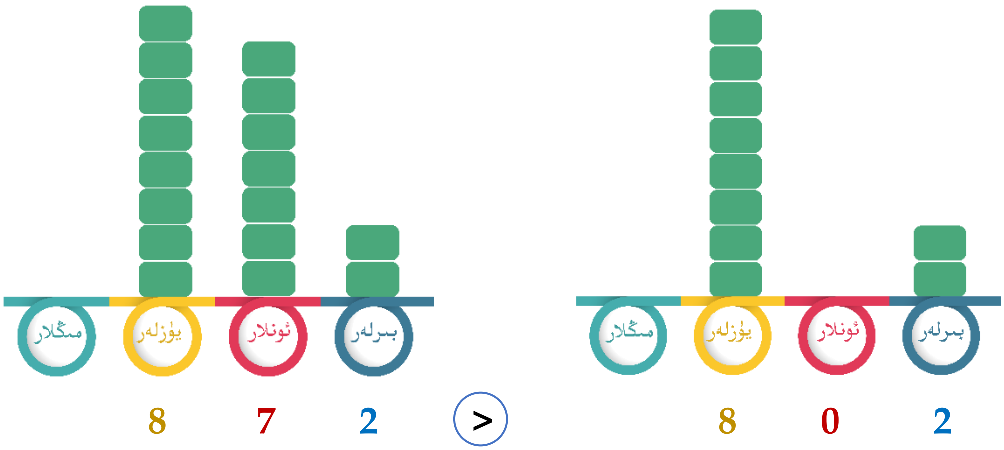

يۈزلەر خانىسىدىكى سانى سېلىشتۇرۇپ تەڭ
بولسا، ئونلار خانىسىنى سېلىشتۇرىمىز. قايسى
سانىنىڭ ئونلار خانىسىدىكى سان چوڭ بولسا
شۇ سان چوڭ بولىدۇ. مەسىلەن، 802 < 872.

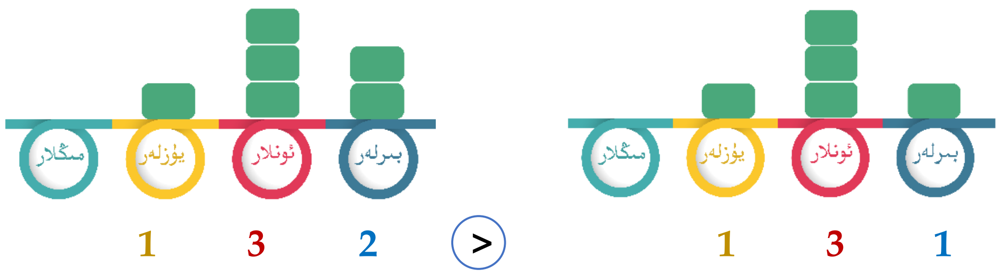

ئونلار خانىسىدىكى سانى سېلىشتۇرۇپ تەڭ
بولسا، بىرلەر خانىسىنى سېلىشتۇرىمىز. قايسى
سانىنىڭ بىرلەر خانىسىدىكى سان چوڭ بولسا شۇ
سان چوڭ بولىدۇ. مەسىلەن، 131 < 132.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ.

(1) مىڭنىڭ ئىچىدە (   ) دانە يۈز بار.

(2) 860 بولسا (   ) دانە يۈز ۋە (   ) دانە ئوندىن تۈزۈلگەن.

(3) 7 دانە يۈز ۋە 9 دانە ئوندىن تۈزۈلگەن سان (   ).

2. تۆۋەندىكى سانلار جەدۋىلىدىكى سانلارنى يېزىڭ، ئاندىن چوڭ- كىچىكلىكىنى سېلىشتۇرۇڭ:

(   ) ○ (   )

(   ) ○ (   )

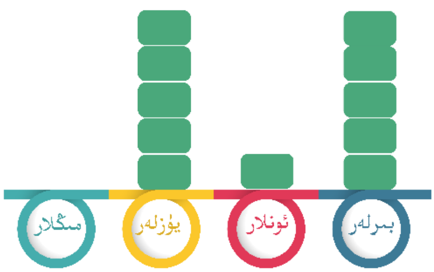

3. ○ نىڭ ئىچىگە «>» ياكى «<» بەلگىسىنىڭ مۇۋاپىق كەلگىنىنى قويۇڭ.

208 ○ 502	755 ○ 814	940 ○ 640	421 ○ 821
300 ○ 400	602 ○ 608	457 ○ 435	704 ○ 605

كۆنۈكمە

1. ئوقۇپ بېقىڭ، يېزىپ بېقىڭ.

(   )

(   )

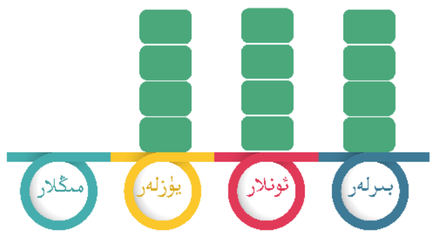

(   )

(   )

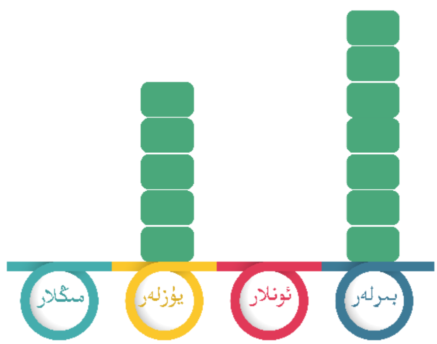

(   )

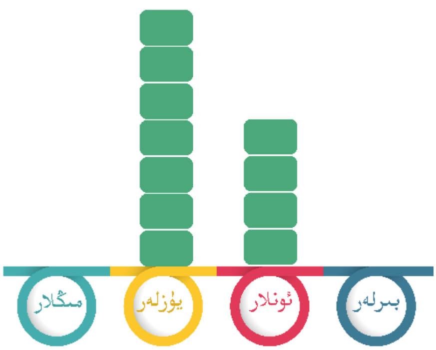

(   )

2. ساناپ بېقىڭ، تولدۇرۇپ بېقىڭ.

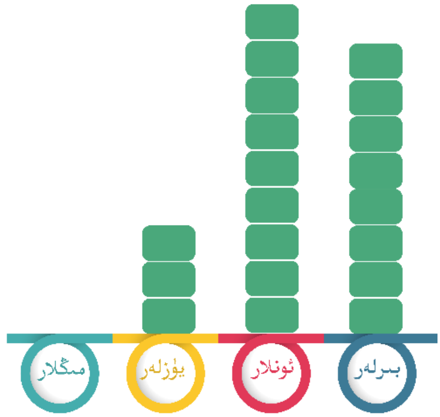

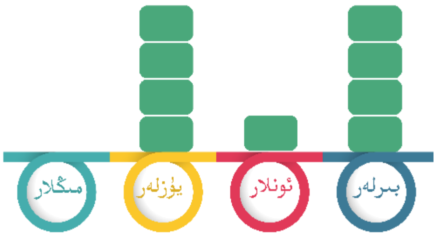

398، 399، 400، 401، (   )، (   )، (   )، (   )، (   )، (   )،
(   )، (   )، (   )، (   )، (   )، (   )، (   ).

3. سانلار تەرتىپ جەدۋىلىگە ئاساسەن بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ.

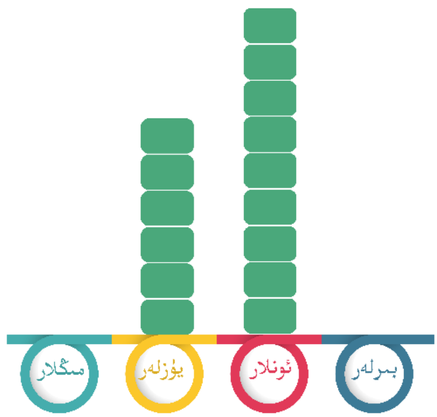

690 دېگەن سان (   ) دانە يۈز بىلەن (   ) دانە ئوندىن تۈزۈلگەن.

(   ) دانە يۈز، (   ) دانە ئون، (   ) دانە بىردىن تۈزۈلگەن سان (   ) بولىدۇ.

(   ) دانە يۈز، (   ) دانە ئون، (   ) دانە بىردىن تۈزۈلگەن سان (   ) بولىدۇ.

(   ) دانە يۈز، (   ) دانە بىردىن تۈزۈلگەن سان (   ) بولىدۇ.

4. ئوقۇپ بېقىڭ، يېزىپ بېقىڭ.

ئالتە يۈز بىر | يەتتە يۈز ئون بەش | توققۇز يۈز ئوتتۇز

بىر يۈز ئون ئالتە | بىر يۈز ئەللىك يەتتە | بىر يۈز سەكسەن بىر

5. (1) ئۈچ خانىلىق سانىنىڭ ئەڭ چوڭى بىلەن ئەڭ كىچىكىنى يېزىڭ.

(2) ئەكرەم 756 دوللارغا بىر كومپيۇتېر سېتىۋالدى، سۆھەيلىمۇ 542 دوللارغا بىر كومپيۇتېر سېتىۋالغان بولسا، كىم سېتىۋالغان كومپيۇتېر قىممەت؟

6. ○ نىڭ ئىچىگە «>» ياكى «<» بەلگىسىنىڭ مۇۋاپىق كەلگىنىنى قويۇڭ.

728 ○ 612	234 ○ 594	391 ○ 609	802 ○ 402
500 ○ 200	897 ○ 892	356 ○ 456	953 ○ 963

7. كاتەكچە ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

648 649 650 □ □ □ 654 655 656 □ □

649 < □ 656 < □

250 300 350 400 450 □ □ □ 650 □ 750

□ > □ □ > □ □ < □

مىڭ ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش ۋە ئېلىش

1

(1)

$90 + 40 = 130$

$130 - 40 =$ ______

9 دانە ئونغا 4 دانە ئوننى قوشساق 13 دانە ئون بولىدۇ، يەنى 130 بولىدۇ.

(2)

$200 + 300 =$ ______

2 دانە يۈزگە 3 دانە يۈزنى قوشساق 5 دانە يۈز بولىدۇ، يەنى 500 بولىدۇ.

$2 + 3 = 5$

$200 + 300 = 500$

(3)

قانداق ئويلايمىز؟

$400 + 300 =$ ______

$800 - 700 =$ ______

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى كىم تېز ۋە توغرا ھېسابلىيالايدۇ؟

50 + 60 =	40 + 30 =	150 – 70 =	180 – 90 =
200 + 200 =	800 – 600 =	900 – 200 =	800 + 100 =
300 + 100 =	600 + 300 =	1000 – 800 =	700 – 500 =

2

170 + 640 =

17 + 64 =81
170 + 640 = 810

  1 7 0
+ 6 4 0

نېمە ئۈچۈن يۈزلەر خانىسى 7 بولمايدۇ؟

	يۈزلەر	ئونلار	بىرلەر
	1	7	0
+	6_1	4	0
	8	1	0

كۆڭۈلدىكى ساننى قوشۇپ بېرىشنى ئۇنتۇماسلىق كېرەك .

$640 - 170 =$

$$\begin{array}{r} 6\;4\;0 \\ -\;1\;7\;0 \\ \hline \end{array}$$

$64 - 17 = 47$

$640 - 170 = 470$

يۈزلەر	ئونلار	بىرلەر
6^{5}	4^{14}	0
− 1	7	0
4	7	0

نېمە ئۈچۈن يۈزلەر
خانىسىدىكى 5 تىن 1
نى ئارىيەت ئالىمىز؟

ئېلىشقا يەتمىسە يۇقىرى خانىدىن ئارىيەت ئېلىشنى ئۇنتۇماسلىق كېرەك .

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ :

250 + 460	860 + 140	730 − 280	910 − 560	450 − 130
130 + 780	320 + 180	960 − 410	570 − 290	620 − 430

4

تۆۋەندىكى ئىككى ھېسابتىن مۇھىم نۇقتىنى تېپىپ روشەنلەشتۈرەيلى:

$357 + 468 =$ _____

	يۈزلەر	ئونلار	بىرلەر
	3	5	7
+	4_1	6_1	8
	8	2	5

$97 + 26 =$ _____

		ئونلار	بىرلەر
		9	7
+		2_1	6
	1	2	3

تۈزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

272 + 365	266 + 724	363 + 588	576 + 365	475 + 139
136 + 715	654 + 278	251 + 459	395 + 239	583 + 397

كۆنۈكمە

1. ھېسابلاڭ.

442 + 357   701 + 183   940 − 375   912 − 321

117 + 678   520 − 250   403 − 179   653 − 528

2.

قوشۇلغۇچى	102	641	85	358	210	415	365	745	521	74
قوشۇلغۇچى	856	207	746	427	700	98	365	255	354	607
يىغىندا										

3.

509+300=	750+63=	643+289=	640−390=
95+622=	265+423=	138+737=	850−780=
421+522=	356+419=	258+129=	970−750=

4. تۆۋەندىكى ھېسابلاش ئىپادىلىرىدە خاتالىق بارمۇ؟ بار بولسا خاتالىق قەيەردە؟

$$\begin{array}{r} 763 \\ +\ 1_1\,7_1\,8 \\ \hline 841 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 304 \\ +\ 5\,0_1\,6 \\ \hline 800 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 472 \\ +\ 4_1\,6_1\,8 \\ \hline 930 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 269 \\ +\ 5_1\,4 \\ \hline 809 \end{array}$$

5. تۆۋەندىكى قايسى ئىككى ساننى قوشساق 1000 بولىدۇ؟ سىزىق بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ:

6. بۇ قەلەملەرنى ماس كېلىدىغان ئۈچلىغۇچ بىلەن تۇتاشتۇرۇڭ:

108+759 | 540−380 | 396+604 | 560−410 | 274+596

1000 | 150 | 160 | 870 | 867

7. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تاپشۇرۇق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

527 + 262 =	370 + 230 =	670 − 390 =	290 − 175 =
873 − 498 =	597 + 245 =	859 − 772 =	186 + 487 =
722 − 439 =	260 + 650 =	769 − 573 =	671 + 235 =

8*. پەقەت 8 نىلا ئىشلىتىپ تۆۋەندىكى تەڭلىكنى كۆچكە ئىگە قىلالامسىز؟

$\square + \square + \square + \square + \square = 1000$

تىك شەكىلدە ھېسابلىغاندا دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلار:

(1) خانىلارنى ئۇدۇل كەلتۈرۈش

(2) كۆڭۈلدىكى ساننى قوشۇپ بېرىش

(3) ئېلىشقا يەتمىسە يۇقىرى خانىدىن ئارىيەت ئېلىش

5

ئابدۇسەمى ھەرەمباغدىن ئانارباغقا قاراپ يولغا چىققان. ھەرامباغ بىلەن ئانارباغنىڭ ئارىلىقى 776 مېتىر بولۇپ، ئابدۇسەمى 479 مېتىر يولنى بېسىپ نۇر باغقا كەلگەن بولسا، ئۇ ئانارباغقا يەنە قانچىلىك قالدى؟

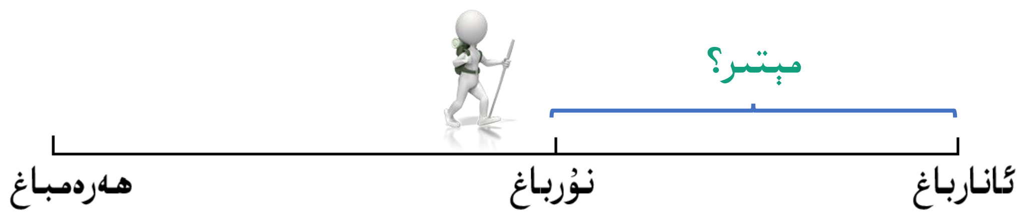

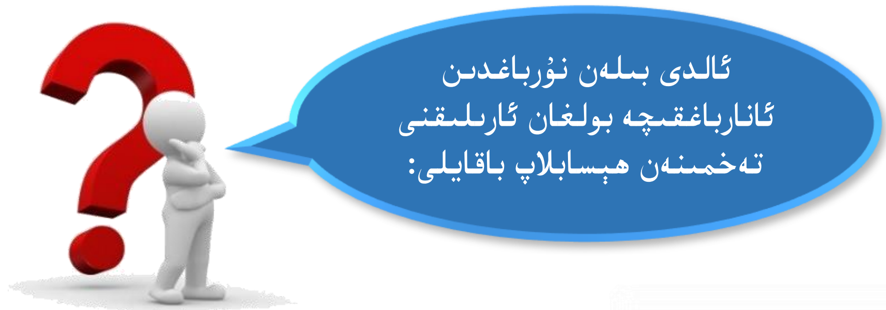

776 − 479 = ______ (مېتىر)

	7̇	7̇	6
−	4	7	9
	☐	☐	7

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

ئانارباغدا 624 تۈپ ئانار دەرىخى، نۇرباغدا 379 تۈپ ئالما دەرىخى بار. ئۇنداقتا، ئانار دەرىخى ئالما دەرىخىدىن قانچىلىك كۆپ؟

6

ئەمدى بىز ئالدىنقى بەت مىسالدىكى 776 نى 703 كە ئۆزگەرتسەك ھېسابلاش ئېپادىسىدە قانداق ئۆزگىرىش بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ بېقىمىز.

703 – 479 = ______

	7	0	3
–	4	7	9
	☐	☐	☐

ئونلار خانىسىدىن 1 نى بىرلەر خانىسىغا ئۆتنە بېرەلىمىسەك، ئونلار خانىسىدا 0 بار ئىكەن، ئۇنداقتا قانداق قىلىمىز؟

7

176 – 600 نى قانداق ھېسابلايمىز؟

01

$176 + 24 = 200$

$600 - 200 = 400$

$400 + 24 = 424$

02

$$\begin{array}{r} \dot{6}\,\dot{0}\,0 \\ -\ 1\,7\,6 \\ \hline 4\,2\,4 \end{array}$$

03

$600 - 100 = 500$

$500 - 76 = 424$

تۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. ھېسابلاڭ.

$$\begin{array}{r} 675 \\ -\ 589 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 500 \\ -\ 278 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 367 \\ -\ 189 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 806 \\ -\ 523 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 217 \\ -\ 208 \\ \hline \end{array}$$

2. بوش ئورۇننى تولدۇرۇڭ.

856 – 427 = ( )	456 – 236 = ( )	200 – 145 = ( )
620 – 457 = ( )	703 – 254 = ( )	586 – 97 = ( )

.3

كېمەيگۈچى	625	765	428	658	700	825	905	258	456
كېمەيتكۈچى	75	689	209	400	87	63	888	186	356
ئايرىما									

.4
بەرىكەت دۆكىنى 530 كىلوگرام توخۇ تۇخۇمى ئەكىلىپ چۈشكىچە 176 كىلوگرام ساتتى، چۈشتىن كېيىن يەنە 268 كىلوگرام ساتقان بولسا، ئۇنداقتا يەنە قانچە كىلوگرام ئېشىپ قالدى؟

.5* ☐ نىڭ ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

```
   1  9  7
 –    ☐  ☐
 ─────────
      ☐  ☐
```

```
   ☐ ☐ ☐ ☐
 –   ☐ ☐ ☐
 ─────────
         1
```

8

$400 - 159 = 241$

```
   4  0  0
 – 1  5  9
 ─────────
   2  4  1
```

159 نى 241 غا قوشۇپ باقساق نەتىجە 400 چىقسا، ھېساب توغرا بولغان بولىدۇ.

$$241 + 159 = 400$$

$$\begin{array}{cccc} & 2 & 4 & 1 \\ + & 1_{1} & 5_{1} & 9 \\ \hline & 4 & 0 & 0 \end{array}$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكىلەرنى ھېسابلاڭ، ئاندىن تەكشۈرۈڭ:

569 − 478 =	857 − 645 =	806 − 654 =	325 − 79 =
842 − 527 =	706 − 385 =	650 − 487 =	942 − 98 =

0، 1، 2، . . . 9 غىچە بولغان ئون ساندىن پايدىلىنىپ بىر ھېسابلاش ئىپادىسى تۈزۈڭ.

$$\begin{array}{ccccc} & & \square & \square & \square \\ + & & \square & \square & \square \\ \hline & \square & \square & \square & \square \end{array}$$

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكىلەرنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

204+96	450+420	749-452
850+105	812-379	525+325
509-487	900-500	600-300

2. تۆۋەندىكى ھېسابلاشلارنى تەكشۈرۈپ خاتالىقىنى تېپىڭ ۋە توغرىلاڭ:

547	458	903	713	391
- 293	+ 532	- 475	- 450	+ 419
354	980	528	353	800

3. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

273 + 368	630 – 275	307 – 243	431 + 179	527 + 293
601 – 349	783 + 117	910 – 596	421 + 399	487 – 349

4. تۆۋەندىكى ئارىلاش ھېسابلارنى تاپشۇرۇق دەپتىرىڭىزگە قائىدىلىك يېزىش ئۇسۇلىدا چىرايلىق ئىشلەڭ:

480 + 370 − 260

460 + 110 − 540

970 − 160 + 120

420 + 80 + 440

750 − 680 + 340

250 − 130 + 680

760 + 200 − 850

820 − 570 − 230

.5

كېمەيگۈچى	789	605		750
كېمەيتكۈچى	496		689	
ئايرما		425	120	367

قوشۇلغۇچى	145		845	
قوشۇلغۇچى	265	402	96	210
يىغىندا		695		958

.6 كاتەكچىنىڭ ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

□□□ − 7□□ = 239

□57 + □2 = 40□

□8□ − 5□6 = 198

□□6 + 48□ = 71□

.7 ھەربىر كارتىدىكى سانلارنىڭ يىغىندىسى قانچە، ئايرمىسى قانچە؟

508 304	542 286	753 159	406 123	953 45	580 410
735 139	941 35	700 200	763 69	153 67	500 498

8. تۆۋەندىكى نەرسىلەرنىڭ باھاسىغا ئاساسەن سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭ.

745$ 245$ 596$ 5$ 18$ 865$

(1) 980$ غا نىملەرنى سېتىۋالالايسىز؟ يەنە قانچە پۇل ئېشىپ قالىدۇ؟

(2) ئابدۇللاھ بىر دانە تېلېفون بىلەن كومپيۇتېر سېتىۋالماقچى بولسا، قانچە دوللار خەجلەيدۇ؟

(3) گۇرۇپپىلار بويىچە مۇلاھىزە قىلىڭ ۋە سوئال چىقىرىپ بېقىڭ، سىز يەنە قانداق سوئال چىقىرالايسىز؟

***9. 106، 107، 108، 109 قاتارلىق تۆت ساننى ھالقا ئىچىگە تولدۇرۇپ بۇ تەڭلىكنى كۆچكە ئىگە قىلالامسىز؟**

يۆنىلىش

1

مەكتەپنىڭ شىمال، جەنۇب، شەرق،
غەرب تەرەپلىرىدە قانداق ئورۇنلار بار؟

دوختۇرخانا مەكتەپنىڭ شەرقىي شىمالىدا، تەنتەربىيە
مەيدانى مەكتەپنىڭ غەربىي جەنۇبىدا.

تۆۋەندە بىز يۆنىلىش بەلگىلەشتە دائىم قوللىنىلىدىغان ئاددىي يۆنىلىش كۆرسەتكۈچ كومپىسى بىلەن تونۇشۇپ چىقايلى:

كومپاس ئەسۋابىدىكى ھەربىر ئىنگلىزچە ھەرپ بىر تەرەپ (بىر قۇتۇپ) نى ئىپادىلەيدۇ. N شىمال تەرەپ (شىمالىي قۇتۇپ) نى، E شەرق تەرەپ (شەرقىي قۇتۇپ) نى، S جەنۇب تەرەپ (جەنۇبىي قۇتۇپ) نى، W غەرب تەرەپ (غەربىي قۇتۇپ) نى كۆرسىتىدۇ.

كومپاس ئەسۋابىدىكى ئىككى يۆنىلىشلىك ئىستىرېلكىنىڭ قىزىل رەڭلىك تەرىپى دائىم شىمال تەرىپىنى كۆرسىتىپ تۇرىدۇ، شۇڭا كومپاسنىڭ شىمال تەرىپىنى (يەنى N تەرىپىنى) قىزىل ئىستىرېلكىغا توغرىلايمىز.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

چاپچال كۆلىنىڭ ئەتراپىغا جايلاشقان مېۋىلىك باغلارنىڭ ئورنى تۆۋەندىكى رەسىمدە كۆرسىتىلگەندەك:

شىمال

ئانارباغ چاپچال كۆلىنىڭ (   ) تەرىپىدە، تاۋۇزلۇق چاپچال كۆلىنىڭ (   ) تەرىپىدە، چاپچال كۆلىنىڭ شەرقىي شىمالىدا (   ) باغ بار.

2

بىز ئۆتبەنىڭ مەكتەپكە مېڭىش يولىنىڭ يۆنىلىشىنى ئېيتىپ باقايلى:

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

سەئىدنىڭ رېمونتخانىغا بېرىشىغا ياردەم قىلىڭ، قانداق يۆنىلىشتە ماڭسا يېتىپ بارالايدۇ؟

(1) سەئىد رېمونتخانىدىن كۇتۇپخانىغا بېرىپ كىتاب ئوقۇماقچى بولسا، قانداق يۆنىلىشتە ماڭىدۇ؟

(2) ئۇ كۇتۇپخانىدىن مەكتەپكە بارماقچى بولۇپ قالسا، قانداق يۆنىلىشتە ماڭىدۇ؟

(3) سەئىد مەكتەپتىكى چېغىدا مەلۇم بىر شەھەردىكى دوستىغا خەت ئەۋەتمەكچى بولسا، مەكتەپتىن پوچتىخانىغا قانداق يۆنىلىشتە ماڭىدۇ؟

(4) سىز يۇقىرىدىكى خەرىتىگە ئاساسەن يۆنىلىشكە دائىر يەنە قانداق سوئاللارنى ئوتتۇرىغا قويالايسىز؟

كۆنۈكمە

1. بىرىلگەن شەرقىي جەنۇب يۆنىلىشىدىن پايدىلىنىپ، ئابدۇلمەلىكنىڭ قالغان يەتتە تەرىپىنى تېپىشقا ياردەم قىلالامسىز؟

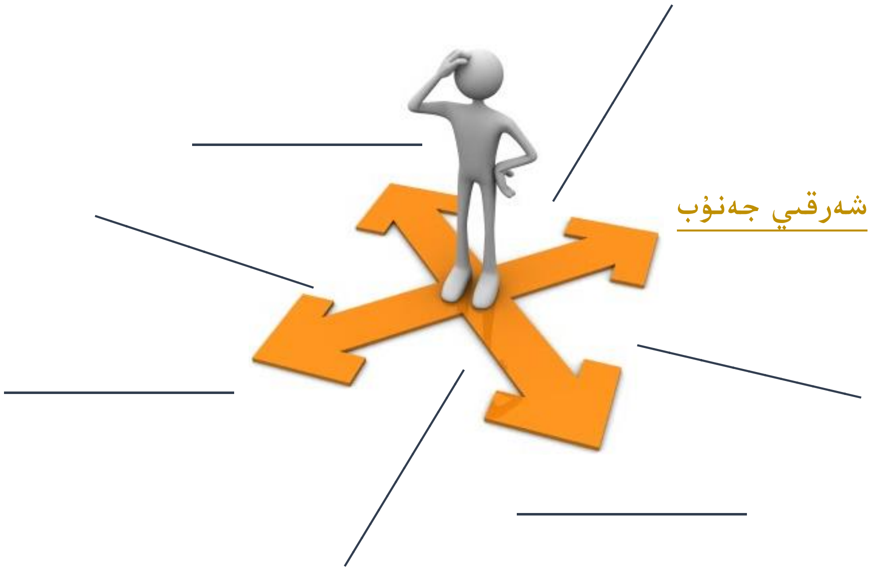

2. سىز ئۆزىڭىزنىڭ ئۆيىدىن دوستىڭىزنىڭ ئۆيىگە بارغاندا قانداق يۆنىلىشتە ماڭىدىغانلىقىڭىزنى، قانداق ئورۇنلاردىن ئۆتىدىغانلىقىڭىزنى ساۋاقداشلىرىڭىزغا ئېيتىپ بېرىڭ.

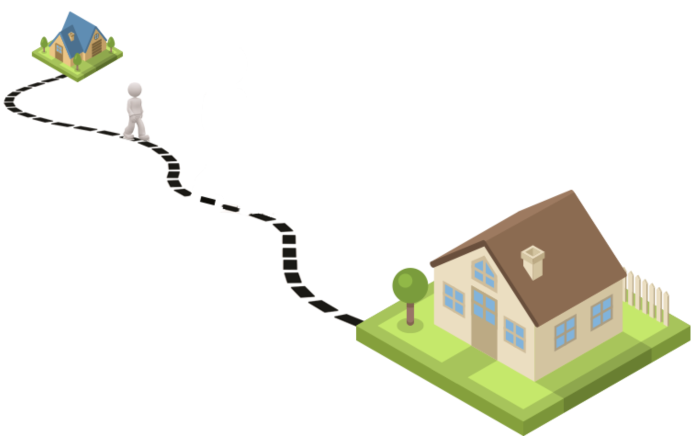

3. سىز بىر پارچە كۋادرات شەكىللىك ئاق قەغەزنى تۆۋەندىكى رەسىمدىكىدەك 8 بۆلەككە بۆلۈپ، [ ] نىڭ ئىچىگە ھەرقايسى يۆنىلىشنىڭ ناملىرىنى تولدۇرۇپ، قەغەز كومپاستىن بىرنى ياساڭ. ئالدى بىلەن سىنىپىڭىزنىڭ شىمال تەرىپىنى تېپىپ، ئۆزىڭىز ياسىغان قەغەز كومپاسقا ئاساسەن سىنىپىڭىزنىڭ ھەرقايسى تەرەپلىرىنى تېپىپ چىقىڭ.

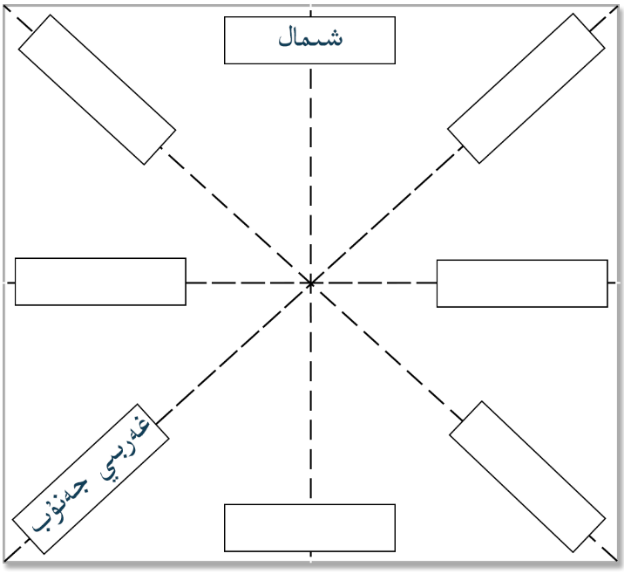

4. سىز بۇ دەرستىن خەرىتىگە قاراشنى ئۆگىنىۋالدىڭىزمۇ؟ ھازىر تېلېفوندىن پايدىلىنىپمۇ يۆنىلىشنى بەلگىلەپ ھەرقايسى ئورۇنلارغا بارغىلى بولىدۇ. سىزمۇ سىناپ بېقىڭ، ئەڭ قىسقا ۋە ئەڭ تېز يۆنىلىشلىك يوللارنى تاللاپ ئۆزىڭىز كۆزلىگەن نىشانغا بارالامسىز؟

10 مىڭ ئىچىدىكى سانلار بىلەن تونۇشۇش

1

مىڭدىن ـ مىڭدىن سانىغاندا، 10 دانە مىڭ **10 مىڭ** بولىدۇ.

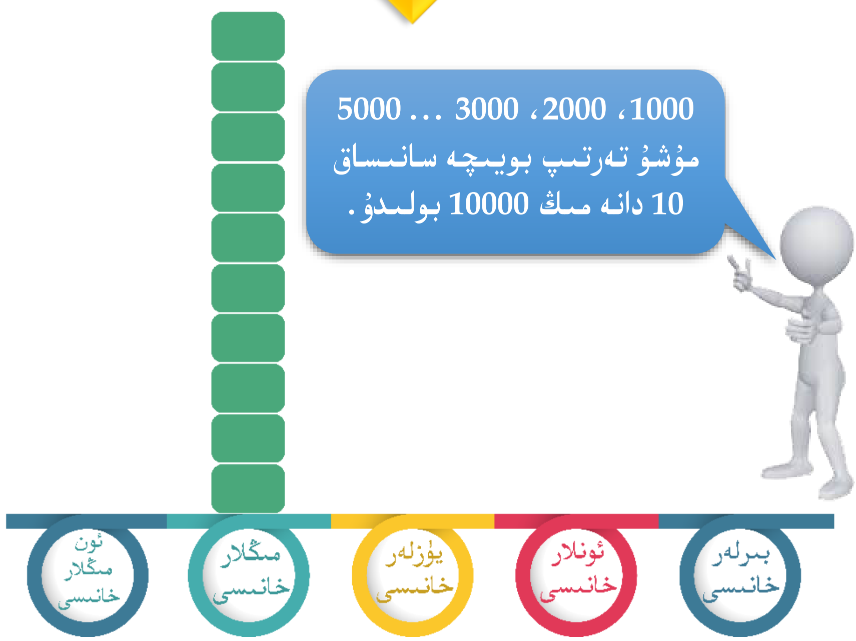

2

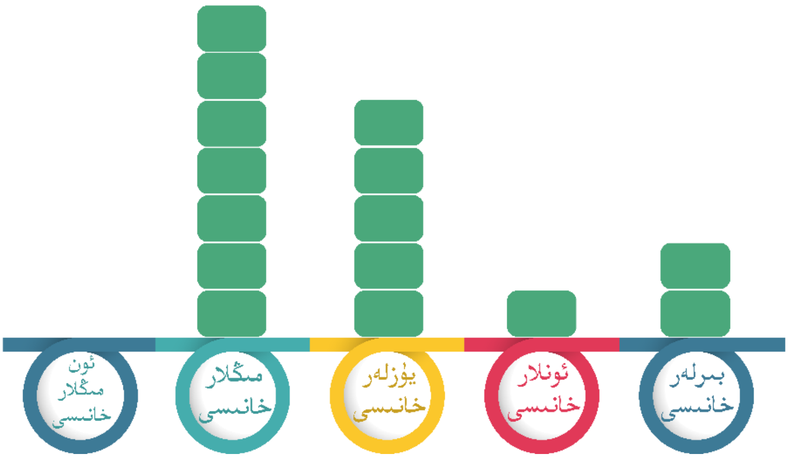

يېزىلىشى: 2 1 5 7

ئوقۇلۇشى: يەتتە مىڭ بەش يۈز ئون ئىككى

7512 بولسا (   ) دانە مىڭ ، (   ) دانە يۈز، (   ) دانە ئون ۋە (   ) دانە بىردىن تۈزۈلگەن .

سىزمۇ جەدۋەلگە ئاساسەن سان يېزىپ بېقىڭ .
بىرىنچى قېتىمدىلا توغرا يازالامسىز؟

يېزىلىشى: ____ ____ ____ ____ ____

ئوقۇلۇشى: ____________________

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى سانلارنى يېزىڭ ۋە ئوقۇڭ، ئاندىن ئۇلارنىڭ تۈزۈلۈشىنى ئېيتىپ بېرىڭ:

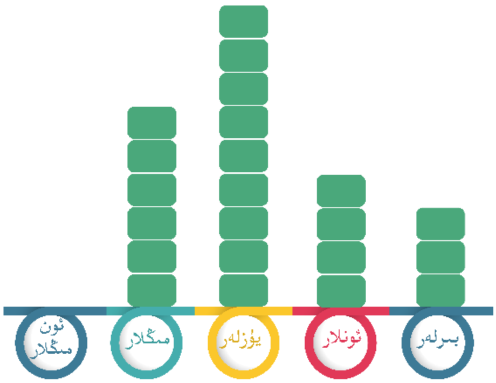

(   )

(   )

(   )

(   )

(   )

(   )

2. تەلەپكە ئاساسەن جاۋاب بېرىڭ.

(1) توققۇز يۈز توقسان بەشتىن باشلاپ مىڭغىچە يېزىپ بېقىڭ.

(2) توققۇز مىڭ توققۇز يۈز توقسان تۆتتىن باشلاپ ئون مىڭغىچە يېزىپ بېقىڭ.

(3) يۈز، مىڭ، ئون مىڭ دېگەن سانلاردىكى نۆلنىڭ پەرقىنى تېپىپ بېقىڭ.

3. تۆۋەندىكى سانلارنى يېزىڭ.

بۇ ئېتىزلىقتىكى
ئاپتاپپەرەسلەرنىڭ سانى يەتتە
مىڭ بەش يۈز ئەللىك بەش تۈپ
(   )

بۇ ئورمانلىقتىكى قارىغايلارنىڭ
سانى سەككىز مىڭ ئالتە يۈز
ئوتتۇز تۆت تۈپ
(   )

3

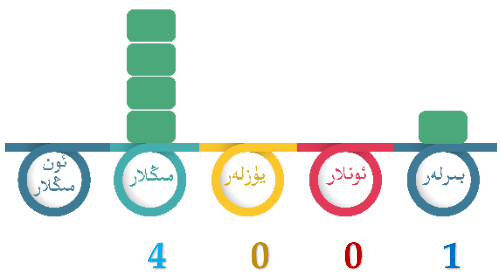

ئوقۇلۇشى: تۆت مىڭ بىر

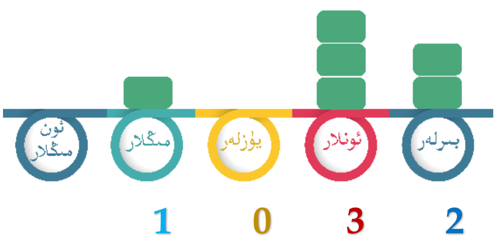

ئوقۇلۇشى: بىر مىڭ ئوتتۇز ئىككى

يۇقىرى خانىدىن باشلاپ ئوقۇيمىز، مىڭلار خانىسىدا قانچە بولسا، شۇنچە مىڭ دەپ ئوقۇيمىز...

0 بولسا قانداق ئوقۇلىدۇ؟

ئارىسىدىكى ياكى ئاخىرىدىكى 0 لەرنىڭ ھەممىسى ئوقۇلمايدۇ.

تۈزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى سانلارنى يېزىڭ ۋە ئوقۇڭ، ئاندىن ئۇلارنىڭ تۈزۈلۈشىنى ئېيتىپ بېرىڭ:

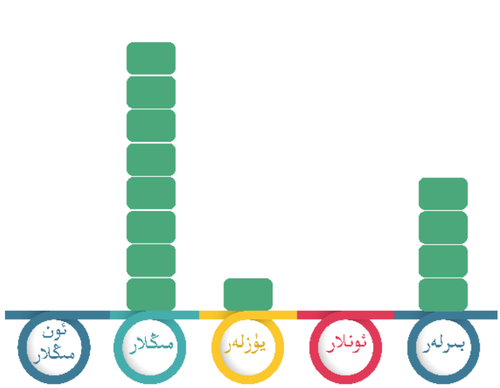

(   )

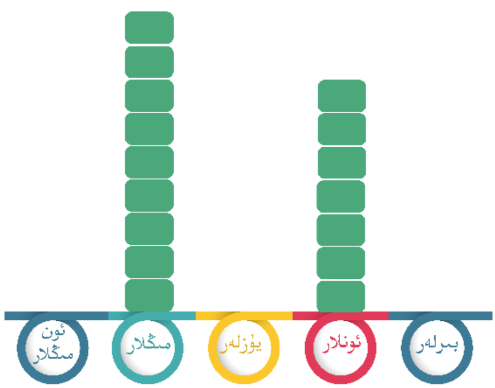

(   )

4

كومپيۇتېر 856 دوللار

كامېرا 1576 دوللار

$1576 > 856$

قانداق سېلىشتۇرغانلىقىڭىزنى ئېيتىپ بېقىڭ.

تۆت خانىلىق سان چوقۇم ئۈچ خانىلىق ساندىن چوڭ بولىدۇ.

گۇرۇپپىلار بويىچە مۇزاكىرە قىلىڭلار: 4568 بىلەن 4268 نىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكىنى قانداق سېلىشتۇرىمىز؟

تۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى مەسىلىلەرنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكىنى ئايرىڭ:

(1) ئابدۇسەمەدتە 1500 دوللارلىق قەنناس بار، جابىردا 2345 دوللارلىق قەنناس بولسا، كىمنىڭ قەننىسى قىممەت؟

(2) جۇمۇلاڭما چوققىسىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 8848 مېتىر، كوئىنلۇن تېغىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئوتتۇرچە ئېگىزلىكى 3789 مېتىر بولسا، قايسىسىنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى چوڭ؟

5

بۇ قورالنىڭ ئاخىرقى مۇساپىسى 4503 مېتىر بولۇپ، بۇ تەخمىنەن 4500 مېتىر بولىدۇ.

بۇ تاغنىڭ ئېگىزلىكى 1997 مېتىر بولۇپ، بۇ تەخمىنەن 2000 مېتىر بولىدۇ.

4500 بولسا 4503 نىڭ تەقرىبىي سانى، 2000 بولسا 1997 نىڭ تەقرىبىي سانى.

ئېنىق سان بىلەن تەقرىبىي ساننىڭ قايسىسىنى ئەستە ساقلاش ئاسان ئىكەن؟ تەقرىبىي سانغا دائىر يەنە باشقا مىساللارنى كەلتۈرەلەمسىز؟

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

پۇلىميوت پىكانىڭ سېتىلىش باھاسى 2397 دوللار بولۇپ، بۇ تەخمىنەن (   ) دوللار.

ئۈرۈمچى شەھەر ئىچىدىن شەھەر سىرتىدىكى مەلۇم بىر رايونغىچە بولغان مۇساپە 3493 مېتىر بولۇپ، بۇ تەخمىنەن (   ) مېتىر.

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى سانلارنى ئوقۇڭ:

بىر يىلدا جەمئىي 365 كۈن بار.

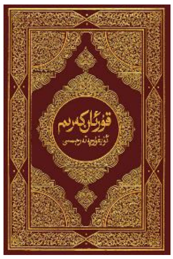

قۇرئان كەرىمنىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى 656 بەت.

2. تۆۋەندىكى سانلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە يېزىڭ:

8 دانە يۈز، 6 دانە ئون، 2 دانە بىر

6 دانە مىڭ، 7 دانە ئون، 4 دانە بىر

3 دانە مىڭ، 5 دانە يۈز، 9 دانە ئون، 7 دانە بىر

5 دانە مىڭ، 6 دانە ئون

1 دانە يۈز، 5 دانە بىر

9 دانە مىڭ، 5 دانە يۈز، 3 دانە بىر

3. (1) خانىلار تەرتىپى جەدۋىلىدە ئوڭ تەرەپتىن باشلىغاندىكى ئۈچىنچى خانا (   ) خانىسى، تۆتىنچى خانا (   ) خانىسى.

(2) تۆت خانىلىق سانىڭ ئەڭ يۇقىرى خانىسىدىكى سان بولسا (   ).

(3) بىر مىڭ تۆت يۈز بەشنىڭ سانچىلاپ يېزىلىشى: ______

(4) ئالتە يۈز توقسان سەككىزنىڭ سانچىلاپ يېزىلىشى: ______

(5) يەتتە مىڭ ئىككى يۈز ئوتتۇز توققۇزنىڭ سانچىلاپ يېزىلىشى: ______

.4

(1) ئۈچ خانىلىق سانلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ چوڭ سان بىلەن ئەڭ كىچىك ساننى يېزىڭ.

(2) تۆت خانىلىق سانلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ چوڭ سان بىلەن ئەڭ كىچىك ساننى يېزىڭ.

5. تۆۋەندىكى سانلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە يېزىڭ:

بۇ يىل ماشىنا زاۋۇتى بەش مىڭ ئالتە يۈز ئون دانە ماشىنىنى ئىشلەپ چىقاردى.

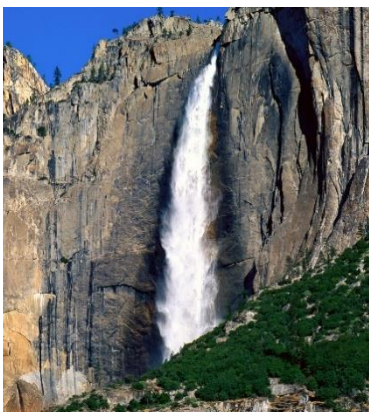

بۇ شارقىراتمىنىڭ ئۇزۇنلۇقى بىر مىڭ بىر يۈز بەش مېتىر كېلىدۇ.

6. تەكشۈرۈش نەتىجىسىنى جەدۋەلگە تولدۇرۇڭ.

	«سۈرە بەقەرە» نىڭ ئومۇمىي ئايەت سانى	ئىككى يىل	«قۇرئان كەرىم» نىڭ ئەرەبچە نۇسخىسى
_____ دوللار	_____ ئايەت	_____ كۈن	_____ بەت

7. ھەرقايسى يول ئاپتوبۇسلىرىنىڭ توشۇغان يولۇچىلار سانىنى چوڭ ـ كىچىكلىك تەرتىپى بويىچە تىزىڭ!

مەن 2042 نەپەر يولۇچى توشۇدۇم

مەن 1056 نەپەر يولۇچى توشۇدۇم

مەن 897 نەپەر يولۇچى توشۇدۇم

مەن 986 نەپەر يولۇچى توشۇدۇم

مەن 1896 نەپەر يولۇچى توشۇدۇم

_____ > _____ > _____ > _____ > _____

.8

يايلاقتا 8004 تۇياق ئات بار بولۇپ، بۇ تەخمىنەن ______ تۇياق ئات بولىدۇ.

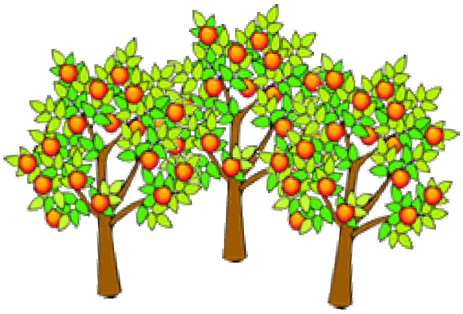

مېۋىلىك باغدا 698 تۈپ ئاپېلسىن دەرىخى بار بولۇپ، بۇ تەخمىنەن ______ تۈپ بولىدۇ.

.9 ئويلاپ بېقىڭ، تولدۇرۇپ بېقىڭ.

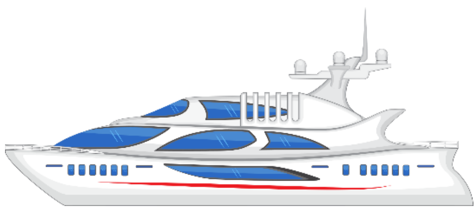

بىر ئايروپىلاندا ئولتۇرۇشقا بولىدىغان ئادەم سانى بىر پاراخوتنىڭكىدىن ئازراق.

بىر پويىزدا ئولتۇرۇشقا بولىدىغان ئادەم سانى بىر ئايروپىلانىڭكىدىن خېلىلا كۆپ.

1650 ئادەم	500 ئادەم	400 ئادەم

10. 520، 1784، 693، 9452، 3475 قاتارلىق سانلاردا ئايرىم-ئايرىم ھالدا قانچە دانە مىڭ، قانچە دانە يۈز، قانچە دانە بىر بارلىقىنى ئېيتىپ بېرىڭ.

11. 3، 0، 8، 6 لەردىن تۈزۈلگەن ئەڭ چوڭ تۆت خانىلىق سان (　　)، ئەڭ كىچىك تۆت خانىلىق سان (　　) بولىدۇ.

12. ھەرقايسى گۇرۇپپىدىكى ئارتۇقچە ساننى ئېيتىپ بېرىڭ.

(1) 23، 54، 98، 47، 9، 12، 79، 35، 74، 12، 15، 24.

(3) 253، 417، 596، 325، 487، 528، 946، 25، 415، 302.

(2) 854، 961، 520، 635، 1542، 487، 971، 158، 630، 174.

(4) 6358، 1245، 4524، 2582، 625، 5242، 4150، 2458، 9635.

13. تۆۋەندىكى ھېسابلاشنى كىم تېز ھەم توغرا چىقىرالايدۇ؟

$$100 + 100 + 101 + 1 + 101 + 1 + 10 + 1 + 11 + 100 + 1 = ?$$

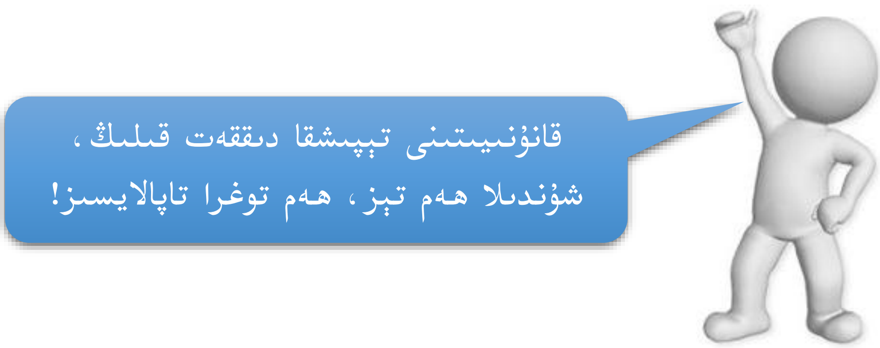

10 مىڭ ئىچىدىكى سانلارنى قوشۇش ۋە ئېلىش

1

(1) مەلۇم بىر چوڭ كۇتۇپخانا 2400 پارچە ھەدىس كىتاب، 4300 پارچە تەپسىر كىتاب يۆتكەپ كەلگەن بولسا، بۇ كۇتۇپخانىدا جەمئىي قانچە پارچە كىتاب بار؟

2400 + 4300 = ______ (پارچە)

	مىڭلار	يۈزلەر	ئونلار	بىرلەر
	2	4	0	0
+	4	3	0	0
	6	7	0	0

جاۋابى: جەمئىي 6700 پارچە كىتاب بار.

(2) بۇ كۇتۇپخانا ھەرقايسى پەنلەرنىڭ كىتابىدىن يەنە 1862 پارچە يۆتكەپ كەلگەن بولسا، ھازىر كۇتۇپخانىدا جەمئىي قانچە پارچە كىتاب بار؟

6700 + 1862 = ______ (پارچە)

	مىڭلار	يۈزلەر	ئونلار	بىرلەر
	6	7	0	0
+	1	8	6	2
	☐	☐	☐	☐

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

1500 + 4300 =	1300 + 7700 =	1700 + 8000 =
1200 + 3600 =	4000 + 2000 =	1400 + 7600 =
8000 + 600 =	1000 + 8000 =	3000 + 3000 =
2500 + 5500 =	1000 + 1000 =	3800 + 800 =

2

(1) ئابدۇغۇپۇرنىڭ ئۆيى بىلەن بۇنيامىننىڭ ئۆيىنىڭ ئارىلىقى 8742 مېتىر كېلىدۇ. ئابدۇغۇپۇر ئۆيىدىن قوزغىلىپ 5631 مېتىر ماڭغاندىن كېيىن بۇنيامىننىڭ ئۆيىگە قانچە مېتىر قالىدۇ؟

$8742 - 5631 = _____$ (مېتىر)

$$\begin{array}{r} 8\ 7\ 4\ 2 \\ -\ \ 5\ 6\ 3\ 1 \\ \hline 3\ 1\ 1\ 1 \end{array}$$

(2) ئابدۇغوپۇر 5631 مېتىر يولنى مېڭىپ بولغاندا زۆرۈر ئىشى چىقىپ قېلىپ ئۆيىگە قايتىدۇ. ئۇ 2879 مېتىر يول ماڭغاندىن كېيىن ئۆيىگە يەنە قانچە مېتىر يول قالىدۇ؟

5631 – 2879 = ______ (مېتىر)

$$\begin{array}{cccc} 5^{4} & 6^{15} & 3^{12} & 1^{11} \\ -\;2 & 8 & 7 & 9 \\ \hline 2 & 7 & 5 & 2 \end{array}$$

تۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

7534 – 4750 =	9302 – 7260 =	6720 – 3740 =
2056 – 1546 =	8460 – 2421 =	5400 – 2700 =
8000 – 6000 =	10000 – 7000 =	4000 – 4000 =

3

(1) كۆيتۇن توخۇ فېرمىسىدا بىرىنچى كۈنى 9454 تال تۇخۇم يىغىلدى. ئۇ تۇخۇملاردىن 5421 تال تۇخۇمنى ئۇرۇمچىگە، 2813 تال تۇخۇمنى قارىمايغا ئەۋەتسە، بۇ فېرمىدا قانچە تال تۇخۇم ئېشىپ قالىدۇ؟

9454 – 5421 – 2813 = ______ (تال)

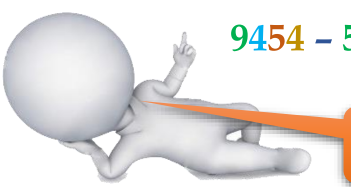

قائىدىلىك يېزىلىشى:

9454 – 5421 – 2813

= 4033 – 2813

= 1220

تىك شەكىلدە يېزىلىشى:

4033	9454
– 2813	– 5421
1220	4033

(2) بۇ توخۇ فېرمىسى ئىككىنچى كۈنى 8123 تال تۇخۇم يىغقان ۋە بىرىنچى كۈنىدىكى ئېشىپ قالغان تۇخۇم بىلەن قوشۇپ، ئاندىن 3524 تال تۇخۇمنى سانجى شەھىرىگە، 5798 تال تۇخۇمنى غۇلجىغا ئەۋەتكەن بولسا، توخۇ فېرمىسىدا يەنە قانچە تال تۇخۇم ئېشىپ قالىدۇ؟

1220 + 8123 – 3524 – 5798 = _____ (تال)

قائىدىلىك يېزىلىشى:

1220 + 8123 – 3524 – 5798

= 9343 – 3524 – 5798

= 5819 – 5798

= 21

تىك شەكىلدە يېزىلىشى:

5819	9343	1220
– 5798	– 3524	+ 8123
21	5819	9343

جاۋابى: توخۇ فېرمىسىدا 21 تال تۇخۇم ئېشىپ قالىدۇ .

تۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە قائىدىلىك يېزىش ئۇسۇلى بىلەن ئىشلەڭ:

7534 – 4750 + 2587 + 1258	9302 – 4601 + 3587 – 7549
2056 +1546 + 4586 – 5864	8460 – 2421 – 5400 + 2700
8000 – 6000 + 5000 – 3000	4000 – 4000 + 4000 – 4000

كۆپ خانىلىق سانلارنى تىك شەكىلدە قوشۇش ۋە ئېلىشتا دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك نۇقتىلار:

1. ھەرقايسى خانىلارنى ئۇدۇل كەلتۈرۈش
2. بىرلەر خانىسىدىن باشلاپ قوشۇش ۋە ئېلىش
3. قوشۇشتا ئونغا توشسا يۇقىرى خانىغا بىرنى قوشۇش، ئېلىشتا ئېلىشقا يەتمىسە يۇقىرى خانىدىن بىرنى ئۆتنە ئېلىش

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

2350	7458	8560	2036	7524
− 2285	+ 1362	− 7485	+ 5125	− 4362

10000	4302	9324	3852	6358
− 8951	+ 5624	− 6958	+ 2685	− 5238

2.

كېمەيگۈچى	7819	6050	
كېمەيتكۈچى	4096		6829
ئايرما		4025	1200

قوشۇلغۇچى	1245		8435
قوشۇلغۇچى	2605	4012	963
يىغىندا		6495	

3. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى ئېغىزچە ھېسابلاڭ:

9600 − 8600	4500 − 800	5100 − 2000	6300 − 6000
5900 + 4100	4000 + 2000	6400 + 600	1200 + 800
200 + 7800 − 1000	8300 − 1300 + 3000	5000 + 5000 − 6000	

4.

كىم بىرىنچى بولۇپ ھېسابلاپ بولىدۇ؟

8025 − 2586	7406 − 5350
8049 − 2586	7406 − 5230
7025 − 2586	7406 − 6230

6. كاتەكچىنىڭ ئىچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

2 6 8 5
+ 2 □ □ □
5 0 □ □

□ 8 □ 1
- 7 □ 6 □
9 8

□ □ 3 2
+ 6 8 □ 2
9 1 □ □

7. تۆۋەندىكى ھېسابلاشلارنى تەكشۈرۈپ خاتالىقىنى تېپىڭ ۋە توغرىلاڭ:

6 3 9 1
+ 1 4 1 9
7 8 1 0

6 7 1 3
- 4 4 5 0
3 2 6 3

1 9 0 2
- 1 4 8 5
2 4 1 7

5 4 6 8
+ 2 6 3 2
7 0 9 0

2 3 7 3
- 6 3 3
3 0 0 6

8. تۆۋەندىكى ئارىلاش ھېسابلارنى قائىدىلىك يېزىش ئۇسۇلى بويىچە تاپشۇرۇق دەپتىرىڭىزگە چىرايلىق ئىشلەڭ:

$7000 - 5000 + 6000 - 8000 + 10000 + 0$

$(2356 + 4798) - (8794 - 5623) + 100$

$7894 - (9245 - 6587) + 1200 - 4000$

$5002 - 2486 + 1014 - 3285 + 2000$

$2504 + 5841 - 4851 - 2110$

9. تۆۋەندىكى مەلۇماتتىن سىزمۇ خەۋەردار بولۇڭ.

«سەھىھ بۇخارى»دا تەكرار كەلگەن ھەدىس بىلەن تەكرار كەلمىگەن ھەدىسلەرنى قوشساق جەمئىي 7275 ھەدىس بار بولۇپ، تەكرار كەلمىگەن ھەدىستىن 2602 ھەدىس بولسا، تەكرار كەلگەن ھەدىس قانچە؟

كۆپ خانىلىق ساننى بىر خانىلىق سانغا كۆپەيتىش

1

5 $　　　　2 $

مەسجىدكە 9 تال لامپۇچكا سېتىۋالماقچى بولساق نەچچە پۇل خەجلەيمىز؟ 10 تال سېتىۋالساقچۇ؟

$9 \times 2 = 18$ ($)

$10 \times 2 = 20$ ($)

9 دانە 2 نىڭ يىغىندىسى 18، ئۇنىڭغا يەنە بىر دانە ئىككىنى قوشساق 20 بولىدۇ.

10 دانە 2 نى ئۆزئارا قوشساق 20 بولىدۇ.

2 × 10 نى 2 دانە 10 دەپ قاراشقىمۇ بولىدۇ.

5 دوللارلىق جاينامازدىن 20 دانە سېتىۋالساق نەچچە پۇل بولىدۇ؟

سىز قانداق ئويلىدىڭىز؟

$20 \times 5 = 100$ ($)

ئەسلىتىش: كۆپەيتىش، بۆلۈش، قوشۇش ۋە ئېلىش ئەمەللىرى بىر يەردە كەلسە، ئالدى بىلەن كۆپەيتىش بىلەن بۆلۈش ئەمىلىنى، ئاندىن قوشۇش بىلەن ئېلىش ئەمىلىنى ئىشلەيمىز. تىرناق ئارىلاش كەلسە ئالدى بىلەن تىرناق ئىچىنى، ئاندىن تىرناق تېشىنى ئىشلەيمىز.

$5 + 3 \times 7$	$8 - 25 \div 5$	$45 \div (5 + 4)$	$3 \times (4 - 2)$
$= 5 + 21$	$= 8 - 5$	$= 45 \div 9$	$= 3 \times 2$
$= 26$	$= 3$	$= 5$	$= 6$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى كۆپەيتىش قائىدىسىدىن پايدىلىنىپ ھېسابلاڭ:

$2 \times 3 =$	$20 \times 3 =$	$200 \times 3 =$	$2000 \times 3 =$
$4 \times 2 =$	$40 \times 2 =$	$400 \times 2 =$	$4000 \times 2 =$

2.

$10 \times 5 =$	$10 \times 7 =$	$10 \times 9 =$	$10 \times 8 =$	$10 \times 6 =$
$20 \times 5 =$	$30 \times 7 =$	$50 \times 9 =$	$80 \times 8 =$	$40 \times 6 =$
$600 \times 5 =$	$400 \times 7 =$	$600 \times 9 =$	$700 \times 8 =$	
$300 \times 6 =$	$800 \times 4 =$	$100 \times 3 =$	$500 \times 3 =$	

3. تەخمىنەن ھېسابلاڭ.

م: $12 \times 4 \approx 40$		$38 \times 7 \approx 280$	$61 \times 7 \approx 420$
$13 \times 6 \approx$	$29 \times 6 \approx$	$74 \times 3 \approx$	$99 \times 6 \approx$
$28 \times 7 \approx$	$57 \times 7 \approx$	$63 \times 4 \approx$	$56 \times 9 \approx$

4. ئارىلاش ھېسابلاش.

$20 \times 6 + 7$	$60 \times 5 - 7$	$80 \times 3 + 4$	$6 + 4 \times 3$
$50 - 6 \times 8$	$70 \times 4 + 10$	$7 + 90 \times 7$	$8 \times 7 + 20$

5*. پۈتۈن ئىككى خانىلىق سانغا بىر خانىلىق سانىنى كۆپەيتىپ، كۆپەيتمە **360** بولىدىغان ئىپادىدىن قانچىنى تۈزەلەيسىز؟

2

.1

$$\begin{array}{r} 12 \\ 12 \\ 12 \\ +\ 12 \\ \hline 48 \end{array}$$

.2

$$10 \times 4 = 40$$
$$2 \times 4 = 8$$
$$40 + 8 = 48$$

.3

$$\begin{array}{r} 1\ 2 \\ \times\quad 4 \\ \hline 4\ 8 \end{array}$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

$$\begin{array}{r} 2\ 1\ 2 \\ \times\qquad 3 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 1\ 1 \\ \times\quad 4 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 4\ 2 \\ \times\quad 2 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 3\ 1 \\ \times\quad 2 \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 3 \\ \times\ 3 \\ \hline \end{array}$$

.2 تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

42×2	33×2	22×3	12×3	14×2
421×2	334×2	322×3	121×3	314×2

.3

رەسىمدىكى يولۇچىلار ئاپتوبۇسى بىر قېتىمدا 43 نەپەر يولۇچى توشۇيالىسا، ئۇنداقتا ئىككى قېتىمدا جەمئىي قانچە نەپەر يولۇچى توشۇيالايدۇ؟

.4 ئارىلاش ھېسابلاش.

$200 \times 4 + 600 =$
$12 \times 4 + 200 =$
$20 \times 3 + 90 =$
$100 \times 6 - 100 =$

$13 \times 2 + 700 =$
$300 \times 3 - 180 =$
$600 + 11 \times 4 =$
$25 + 200 \times 3 =$

$21 \times 4 + 400 =$
$560 + 40 \times 2 =$
$900 - 30 \times 2 =$
$22 \times 4 + 230 =$

.5

بىر ۋېلىسىپىتنىڭ باھاسى 123 دوللار بولۇپ، بىر موتسىكلىتنىڭ باھاسى ۋېلىسىپىت باھاسىنىڭ 3 ھەسسىگە باراۋەر بولسا، موتسىكلىتنىڭ باھاسى قانچە دوللار؟

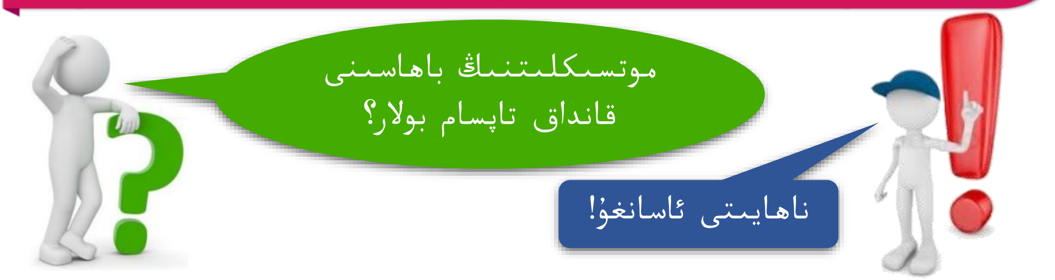

3

ئابدۇراھمان ئاكا 3 يەشىك كىتاب سېتىۋالغان بولسا، جەمئىي قانچە پارچە كىتاب بولىدۇ؟

$28 \times 3 =$ _______ (كىتاب)

$$\begin{array}{r} 2\;8 \\ \times\quad 3 \\ \hline 8\;4 \end{array}$$

ئادەتتە كۆۋۈلدىكى سانىنىڭ ئېسىمىزدىن چىقىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، بىر چەتكە كىچىك قىلىپ يېزىپ قويىمىز.

$$\begin{array}{r} 2\;8 \\ 2\;8 \\ +\; 2_{2}\,8 \\ \hline 8\;4 \end{array}$$

ئالدى بىلەن 3 نى 8 گە كۆپەيتىپ چىققان نەتىجە 24 نىڭ 4 نى بىرلەرخانىسىغا ئۇدۇل يېزىپ، 2 نى كۆڭلىمىزگە ساقلاپ قويىمىز. ئاندىن 3 بىلەن 2 نى كۆپەيتىپ كۆۋۈلدىكى 2 نى قوشۇپ ئونلار خانىسىنىڭ ئۇدۇلىغا يازىمىز. سىز قايسى ئۇسۇلنى ياقتۇرىسىز؟

تۆزۈم ئىشلەپ باقاي

1. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

14×3	48×5	37×6	26×9	79×7

4 9 6	7 6 7	3 9	1 5 2
× 9	× 6	× 5	× 3

2. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

26 × 3	25 × 3	18 × 2	17 × 5	16 × 3
56 × 4	36 × 4	19 × 3	36 × 2	34 × 5
43 × 6	23 × 7	36 × 7	85 × 6	35 × 5

4

كالاشنىكوف (AK)نىڭ باھاسى 547 دوللار بولۇپ، تاپانچا تې. تې نىڭ باھاسى كالاشنىكوف (AK)نىڭ باھاسىنىڭ 3 ھەسسىسىگە تەڭ بولسا، تاپانچا تې. تې نىڭ باھاسى قانچە دوللار؟

$5\,4\,7 \times 3 =$ ______ (دوللار)

$$\begin{array}{r} 5\;4\;7 \\ \times\qquad 3 \\ \hline 1\;6\;4\;1 \end{array}$$

2
1

ئادەتتە كۆڭۈلدىكى سانىنىڭ ئېسىمىزدىن چىقىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن بىر چەتكە كىچىك قىلىپ يېزىپ قويىمىز.

بىر كۆپەيتكۈچىنىڭ خانا سانىنىڭ كۆپ بولۇشىغا قارىماي يەنە بىر كۆپەيتكۈچىنى بىرلەر خانىسىدىن باشلاپ تەرتىپلىك كۆپەيتىپ چىقىدىكەنمىز. مەسلەن: 3 نى 7 گە، كېيىن 4 كە، ئاندىن كېيىن 5 كە كۆپەيتىدىكەنمىز.

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ:

532 × 4	245 × 4	368 × 7	415 × 2	925 × 6
825 × 5	645 × 2	284 × 8	365 × 4	724 × 9
431 × 4	149 × 7	376 × 6	867 × 5	482 × 9
516 × 6	325 × 3	259 × 2	764 × 8	929 × 7
745 × 7	356 × 3	655 × 8	555 × 9	256 × 6

2. سىز تۆۋەندىكى جەدۋەلنى كۆزىتىش ئارقىلىق قانداق كۆپەيتىش ئىپادىلىرىنى تۈزەلەيسىز؟

			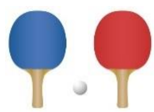
46 $	54 $	24 $	12 $

3. ئەتراپىدىكى سانلارنى ئوتتۇرىدىكى سانغا كۆپەيتىڭ:

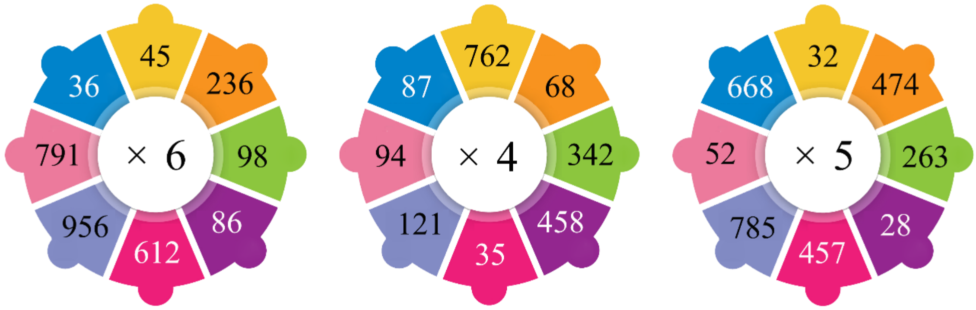

4.

5. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

276 × 9	275 × 5	18 × 7	212 × 5	124 × 2
53 × 4	896 × 4	25 × 3	465 × 4	634 × 5
69 × 7	159 × 7	73 × 8	852 × 6	35 × 9

6. تۆۋەندىكى ھېسابلاش ئىپادىلىرىنىڭ خاتاسىنى توغرىلاڭ:

75	96	428	567
× 6	× 3	× 5	× 4
420	351	2040	2322

7.

300 ئادەم 4 ئاپتوبۇس بىلەن سەپەرگە ئاتلانغان بولۇپ، 3 ئاپتوبۇسنىڭ ھەربىرىگە 79 دىن ئادەم ئولتۇرغان بولسا، قالغان بىرسىگە قانچە ئادەم ئولتۇرىدۇ؟

8.

ئابدۇللاھنىڭ ۋېلىسىپىت مىنگەندىكى بىر مىنۇتتىكى مۇساپىسى 283 مېتىر بولۇپ، دادىسىنىڭ بىر مىنۇتتىكى ماشىنا ھەيدەش مۇساپىسى ئابدۇللاھنىڭ 4 ھەسسىسىگە تەڭ بولسا، دادىسىنىڭ ماشىنا ھەيدەش تېزلىكى قانچە مېتىر؟

9.

تاپانچا ماكاروفتىن ئاتقان ئوق ئەڭ يىراق بولغاندا 754 مېتىرغا بارىدۇ. كالاشنىكوفتىن ئاتقان ئوقنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مۇساپىسى ماكاروفنىڭ 4 ھەسسىسىگە توغرا كەلسە، ئۇنداقتا كالاشنىكوفنىڭ ئوقى ئەڭ يىراق بولغاندا قانچە مېتىرغا بارىدۇ؟

10.

بىر پويىزدا 9 ۋاگون، ھەربىر ۋاگوندا 129 كىشىلىك ئورۇن بولسا، ئۇنداقتا بۇ پويىزدا جەمئىي قانچە كىشىلىك ئورۇن بار؟

*11. قانۇنىيىتىنى تېپىڭ ۋە ئۇنىڭدىن پايدىلىنىڭ.

$99 \times 1 = 99$

$99 \times 2 = 198$

$99 \times 3 = 297$

⋮

$99 \times 6 = ?$ $99 \times 8 = ?$

5

$0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0$

$8 \times 0 = 0$ $0 \times 8 = 0$

ئويلاپ بېقىڭ:

$0 \times 0 = 0$ $5 \times 0 = 0$ $7 \times 0 = 0$ $3 \times 0 = 0$

0 نى ھەرقانداق سانغا كۆپەيتسەك يەنىلا 0 بولىدۇ .

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

$5 \times 0 =$	$9 - 0 =$	$4 \times 0 =$	$100 \times 0 =$	$0 \times 70 =$
$42 + 0 =$	$524 \times 0 =$	$1000 \times 0 =$	$5 + 0 =$	$10 - 0 =$

6

ئابدۇراھمان كىتابخانىدىن ئالتە توم تەپسىر كىتاب سېتىۋالدى . ئۇلارنىڭ ھەر دانىسى 130 دوللار بولسا، ئابدۇراھمان جەمئىي قانچە پۇل خەجلىگەن؟

$$\begin{array}{r} 130 \\ \times \quad 6 \\ \hline 780 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 130 \\ \times \quad 6 \\ \hline 780 \end{array}$$

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

960 × 5	460 × 3	860 × 2	760 × 8	140 × 7
780 × 9	870 × 4	650 × 8	320 × 5	450 × 2

7

ئەھمەد ھەركۈنى 5 مەيدان يۈگۈرىدىغان بولۇپ، ئۇ يۈگۈرىدىغان مەيداننىڭ ئۇزۇنلۇقى 504 مېتىر بولسا، ئۇنداقتا ئۇ ھەركۈنى قانچە مېتىر يۈگۈرىدۇ؟

504 × 5 = ______ (مېتىر)

```
    5 0 4
×       5
---------
  2 5 2 0
```

2

بىر كۆپەيتكۈچىنىڭ ئونلار خانىسىدا نۆل بولغانلىقتىن 5 نى 4 كە كۆپەيتىپ چىققان 20 نى بىۋاستە كۆپەيتمىگە يېزىپ، 5 نى ئونلار خانىسىغا كۆپەيتمەيلا يۈزلەر خانىسىدىكى 5 كە كۆپەيتسەكمۇ بولىدۇ.

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

603 × 4 =	706 × 9 =	804 × 7 =	204 × 3 =
906 × 2 =	104 × 7 =	708 × 5 =	301 × 4 =

كۆنۈكمە

1. تۆۋەندىكى ھېسابلارنى مەشىق دەپتىرىڭىزگە تىك شەكىلدە ئىشلەڭ:

120 × 3	180 × 4	205 × 6	270 × 7	154 × 6
460 × 9	205 × 3	806 × 4	530 × 8	368 × 9
802 × 7	730 × 7	150 × 9	609 × 2	321 × 5

2. چىققان كۆپەيتمىنى بوش كاتەكچىگە تولدۇرۇڭ.

503	806	705	460	520	970	×
						8

3. ئەتراپىدىكى سانلارنى ئوتتۇرىدىكى سانغا كۆپەيتىڭ:

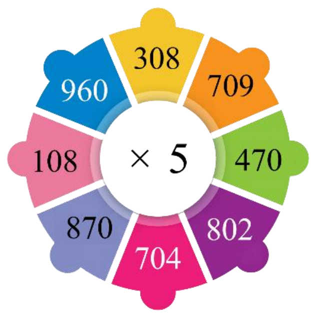

4.

«ئىسلام ئاۋازى نەشرىياتى» باسمىخانىسىدا «جەننەت ئاشىقلىرى يېقىلغان مەيدان» ناملىق كىتابتىن كۈنىگە 250 پارچە باسسا، 5 كۈندە جەمئىي قانچە پارچە بېسىپ بولىدۇ؟

5. تەشۋىقات گۇرۇپپىسى 6 دانە ئاپپارات سېتىۋالغان بولسا، ئۇنداقتا ئۇلار قانچە پۇل خەجلىگەن؟

230 $

؟ $

6. تۆۋەندىكى ھېسابلاش ئىپادىلىرىنىڭ خاتاسىنى توغرىلاڭ.

$806 \times 7 = 5602$

$$\begin{array}{r} 806 \\ \times \quad 7 \\ \hline 5602 \end{array}$$

$480 \times 2 = 916$

$$\begin{array}{r} 480 \\ \times \quad 2 \\ \hline 916 \end{array}$$

$603 \times 7 = 4401$

$$\begin{array}{r} 603 \\ \times \quad 7 \\ \hline 4401 \end{array}$$

*7. ☐ كاتەكچىگە مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

$1 \times 9 + 2 = 11$

$12 \times 9 + 3 = 111$

$123 \times 9 + 4 = 1111$

$\square \times 9 + \square = 11111$

$\square \times 9 + \square = 111111$

$\square \times 9 + \square = 1111111$

$\square \times 9 + \square = 11111111$

$\square \times 9 + \square = 111111111$

كىلومېتىر

مېتىردىن چوڭ بولغان ئۇزۇنلۇق بىرلىكى كىلومېتىر (km) بىلەن تونۇشۇپ باقايلى:

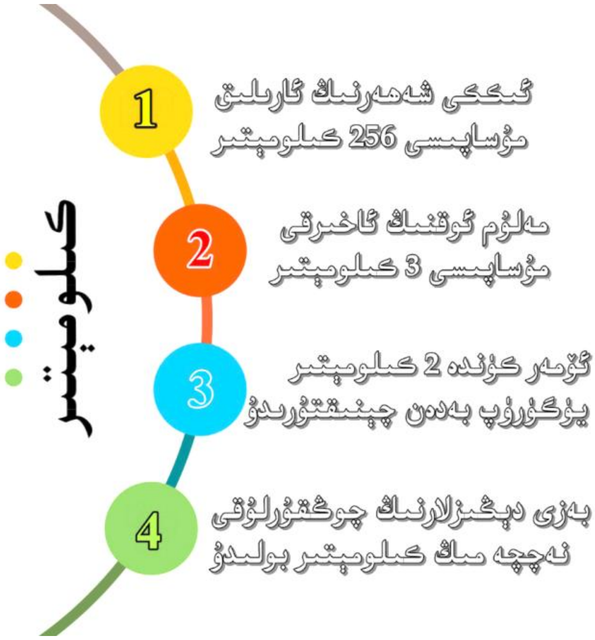

1 كىلومېتىر = 1000 مېتىر

1 km = 1000 m

3 كىلومېتىرغا 5 كىلومېتىرنى قوشساق نەچچە مېتىر بولىدۇ؟

8 كىلومېتىر = 5 كىلومېتىر + 3 كىلومېتىر
1 كىلومېتىر = 1000 مېتىر
8 × 1000 = 8000

1 كىلومېتىر 1000 مېتىر بولغانلىقى ئۈچۈن ئالدى بىلەن مېتىرغا ئايلاندۇرۇپ ئاندىن قوشساقمۇ بولىدۇ. 3 كىلومېتىر 3000 مېتىر، 5 كىلومېتىر 5000 مېتىر بولىدۇ.
3000 + 5000 = 8000 (مېتىر)

ئۆزۈم ئىشلەپ باقاي

بوش ئورۇنغا مۇۋاپىق سان تولدۇرۇڭ.

مېتىر (   )   مېتىر (   )   مېتىر (   )   مېتىر 2000   مېتىر (   )

0   كىلومېتىر 1   كىلومېتىر (   )   كىلومېتىر (   )   كىلومېتىر (   )   كىلومېتىر 5

1 كىلومېتىر + 9 كىلومېتىر = (   ) كىلومېتىر   8000 m = (   ) km

6 مېتىر + 2 مېتىر = (   ) مېتىر   4 km = (   ) m

كۆنۈكمە

1. بىر سائەتتە بېسىپ بولىدىغان مۇساپىگە ماس كېلىدىغان شەيئىلەرنى تۇتاشتۇرۇڭ.

18 km   10 km   85 km   900 km

2. ھېسابلاڭ.

18 كىلومېتىر − 10 كىلومېتىر = (   ) كىلومېتىر

6000 مېتىر + 8000 مېتىر = (   ) كىلومېتىر   1000 m (   ) km

6 km − 4000 m = (   ) m   7 km + 2 km = (   ) m

3. ئابدۇلئەزىزنىڭ ئۆيىدىن ئابدۇراھماننىڭ ئۆيىگە بېرىشتا قانچە خىل يول بار؟ قايسى خىل يول ئەڭ يېقىن؟ ئەڭ يېقىن يول قانچە كىلومېتىر؟ ئەڭ يىراق يول قانچە كىلومېتىر؟

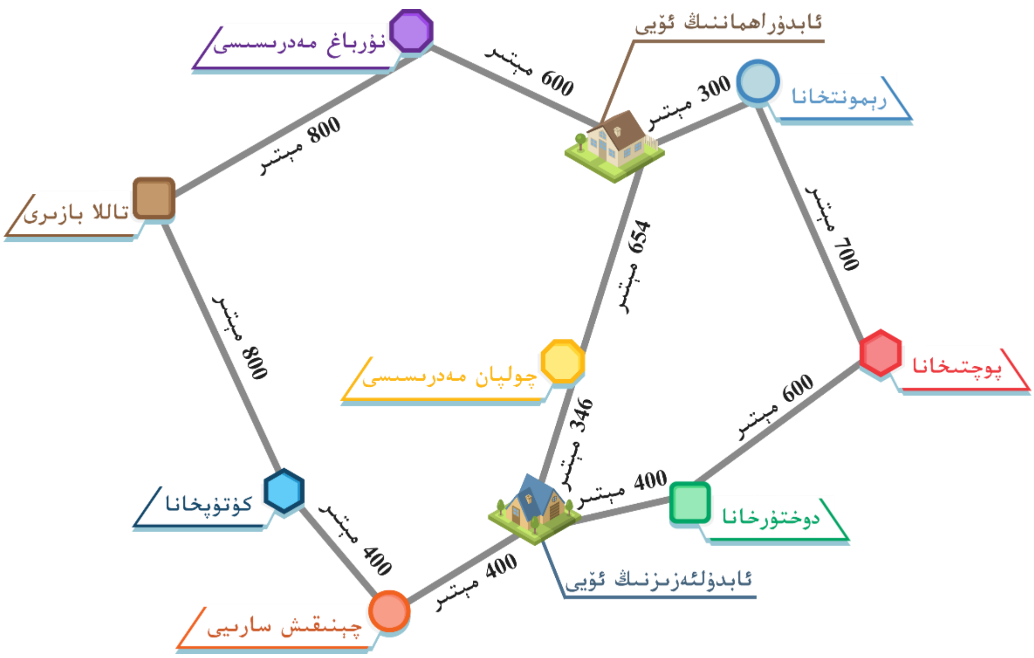

4. خالىد بىر ئايلانمىسى 400 مېتىر بولغان پۇتبول مەيدانىنى 5 قېتىم ئايلىنىپ يۈگۈرگەن بولسا، ئۇ قانچە مېتىر يۈگۈرگەن بولىدۇ؟ بۇ قانچە كىلومېتىر بولىدۇ؟

ئومۇمىي تەكرار

مەن ئۆگىنىپ ئۆتكەن مەزمۇنلار:

1. ئېغىزچە تېز ھېسابلاڭ.

1200 + 3000 =	4300 + 700 =	2800 − 800 =	
2200 + 3800 =	4000 − 1000 =	1400 − 900 =	
8000 + 700 =	8000 − 800 =	1000 + 1000 =	
30 × 5 =	10 × 2 =	10 × 7 =	10 × 5 =
70 × 5 =	60 × 7 =	30 × 9 =	70 × 8 =
600 × 6 =	500 × 7 =	100 × 9 =	700 × 9 =
5 × 0 =	9 × 0 =	4 × 0 =	100 × 0 =
402 × 0 =	524 × 0 =	100 × 0 =	50 + 0 =
10 × 9 =	40 × 8 =	30 × 2 =	0 × 70 =
100 − 0 =	2500 − 700 =	3000 − 500 =	2000 + 200 =

2. تىك شەكىلدە ھېسابلاڭ.

720 + 230 =	**370 + 150 =**	**600 − 170 =**	**520 − 140 =**
820 − 590 =	**290 + 260 =**	**950 − 570 =**	**280 + 420 =**
148 + 459 =	**203 + 746 =**	**530 − 490 =**	**740 − 480 =**
846 − 497 =	**416 − 336 =**	**300 − 245 =**	**809 − 507 =**
630 − 357 =	**803 − 554 =**	**786 − 87 =**	**600 − 372 =**
783 + 268 =	**620 − 475 =**	**307 − 263 =**	**471 + 379 =**
501 − 249 =	**723 + 197 =**	**980 − 796 =**	**481 + 339 =**
150 × 7 =	**720 × 8 =**	**960 × 2 =**	**440 × 3 =**
650 × 2 =	**320 × 5 =**	**450 × 6 =**	**830 × 4 =**

3. ئارىلاش ھېسابلاش.

580 + 330 − 360	850 − 580 + 440	960 − 160 + 480
360 + 710 − 640	650 − 430 + 780	430 + 70 + 450
5 × 3 + 12	60 × 3 + 8	50 × 5 + 2
400 × 4 + 500	17 × 4 + 500	40 × 3 + 80
19 × 2 + 700	600 × 3 − 580	200 + 12 × 4
27 × 4 + 500	460 + 50 × 2	800 − 300 × 2
560 + 280 − 630	920 − 540 − 270	70 × 6 + 7
100 × 3 − 200	75 + 500 × 3	62 × 4 + 270

4. ئوقۇپ بېقىڭ، ساناپ بېقىڭ.

1 ئىككى يۈز توقسان سەككىزدىن ئۈچ يۈز بەشكىچە ساناڭ

2 يەتتە يۈز سەكسەن ئالتىدىن مىڭغىچە ساناڭ

3 بۇ سانلارنى ئوقۇپ بېقىڭ:
2568، 652، 3582، 986

4 بۇ سانلارنى ئوقۇپ بېقىڭ:
754، 3694، 4178، 8521

5. مۆشۈ كىتابىتىكى ئومۇمىي تەكرارنى ئىشلەۋاتقان ھالىتىڭىزدە شىمال، جەنۇب، غەرب، شەرق ... قاتارلىق سەككىز تەرەپنى ئېيتىپ بىرەلەمسىز؟

6. تۆۋەندىكى بىرلىكلەرنى بىر - بىرگە ئايلاندۇرۇڭ:

5 كىلومېتىر = (　　) مېتىر		9000 مېتىر = (　　) كىلومېتىر
7 كىلومېتىر = (　　) مېتىر		3000 مېتىر = (　　) كىلومېتىر
2000 m = (　　) km		6000 m = (　　) km
4 km = (　　) m	1 km = (　　) m	3 km (　　) m

.7 تەلھە دادىسى بىلەن ماشىنىدا 654 كىلومېتىر يولنى بېسىپ بولغان، ئىسھاق موتسىكلىت بىلەن 107 كىلومېتىر يولنى بېسىپ بولغان، ئۇنداقتا تەلھە دادىسى بىلەن ئىسھاققا قارىغاندا قانچىلىك يولنى ئارتۇق باسقان؟

.8 بۇ يىل قارىلار مەدرىسىسىدىن 127 نەپەر ئوقۇغۇچى قارى بولۇپ چىققان، كىتاب مەدرىسىسىدىن 54 نەپەر ئوقۇغۇچى ئەھلى ئىلىم بولۇپ چىققان بولسا، قارىلار ئەھلى ئىلىملەردىن نەچچىلىك كۆپ؟

.9 سىز بۇ خەرىتىدىن قازىخانىنى مەركەز قىلىپ، پۇتبول مەيدانى، ئېھسانىنىڭ ئۆيى، دىليارنىڭ ئۆيى، ئۇن زاۋۇتى، شەرىفزاتىنىڭ ئۆيى قاتارلىق ئورۇنلارنى يۆنىلىش ئارقىلىق دەپ بېرەلەمسىز؟

10. دۇكاندا 362 تال سىزغۇچ بار، ئۆچۈرگۈچ سىزغۇچتىن 71 تال ئارتۇق، قەلەم ئۆچۈرگۈچتىن 127 تال ئارتۇق بولسا، دۇكاندا قانچە تال قەلەم بار؟

11. تۆۋەندىكى ئارىلاش ھېسابلارنى قائىدىلىك يېزىش ئۇسۇلى بويىچە تاپشۇرۇق دەپتىرىڭىزگە چىرايلىق ئىشلەڭ:

- 5585 + 3685 - 7489 + 2000
- 1287 + 4587 - 3258 + 5000
- 9000 - 7000 - 1000 + 0 + 800
- 6325 - 258+ 0 + 3000 - 4000
- (5641 - 2584) + (9546 - 7894)
- 7000 - 6000 + (8569 - 5241)
- 561 × 5 + 6014 - 9000 × 0
- 500 × 4 + 607 × 2 + 5000

12. چوڭ ـ كىچىكلىكىنى سېلىشتۇرۇپ، ◯ نىڭ ئىچىگە ">" ياكى "<" ۋە ياكى "=" بەلگىلىرىنى تولدۇرۇڭ.

625 ◯ 825	9056 ◯ 9057	4000 ◯ 400	5248 ◯ 6958
200 ◯ 30	8754 ◯ 7854	10000 ◯ 10000	1584 ◯ 1484

13. ئالىم 2 كۈندە 12 بەت كىتاب ئوقۇدى. ئەگەر ئۇ بىرىنچى كۈنى بىر بەت ئارتۇق، ئىككىنچى كۈنى بىر بەت كەم ئوقۇسا، ھەر كۈنى ئوخشاش ئوقۇغان بولىدۇ. ئۇنداقتا ئۇ ھەر كۈنى قانچە بەتتىن ئوقۇغان؟

14. چىققان كۆپەيتمىنى بوش كاتەكچىگە تولدۇرۇڭ.

×	703	850	447	893	126	960
4						

15. تۆۋەندىكى خەرىتىگە ئاساسەن سوئاللارغا جاۋاب بېرىڭ:

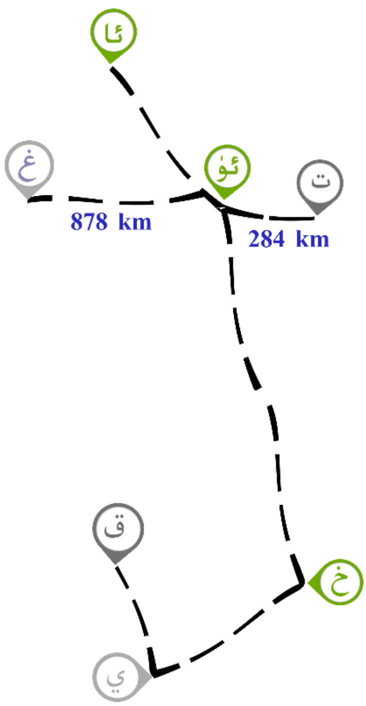

(1) «غ» شەھەردىن «ت» شەھەرگىچىلىك بولغان تۆمۈر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقى قانچە كىلومېتىر؟

(2) «ئا» شەھەر بىلەن «ئۇ» شەھەرنىڭ ئارىسىدىكى تۆمۈر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقى تەخمىنەن 950 كىلومېتىر بولسا، «ئۇ» شەھەر بىلەن «خ» شەھەرنىڭ ئارىسىدىكى تۆمۈر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقىنى پەرەز قىلىپ تېپىپ بېقىڭ.

(3) «ت» شەھەر بىلەن «ئۇ» شەھەرنىڭ ئارىسىدىكى تۆمۈر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقىغا ئاساسەن «خ» شەھەر بىلەن «ق» شەھەرنىڭ ئارىسىدىكى تۆمۈر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقىنى پەرەز قىلىپ تېپىپ بېقىڭ.

(4) سىز خەرىتىدىن پايدىلىنىپ يەنە قايسى ئىككى شەھەر ئارىسىدىكى تۆمۈر يولنىڭ ئۇزۇنلۇقىنى پەرەز قىلىپ تاپالايسىز؟

بۇ رەسىمدىن پايدىلىنىپ كومپاس ياساپ بېقىڭ